

KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Yhteistyön maakunta

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050

Luonnos 2.6.2025

Maakuntahallitus
Maakuntavaltuusto

xx.9.2025 xx §
xx.xx.2025 xx §

REGIONAL COUNCIL OF
CENTRAL OSTROBOTHNIA

Yhteistyön maakunta

KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTASTRATEGIA 2050	2
1. Tausta.....	2
1. Nykytila ja tulevaisuudennäkymiä	2
2. Keski-Pohjanmaan tulevaisuusskenaariot 2050	3
3. Keski-Pohjanmaa 2050; visio ja arvot	5
4. Kehittämisteemat ja strategiset painopisteet.....	6
4.1. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö.....	6
4.2. Kestävä elinympäristö	10
4.3. Monipuoliset elinkeinot	13
5. Keski-Pohjanmaan aluerakenne 2050	15
5.1. Kehittämisperiaatteet.....	15
5.2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristöjen laatu.....	15
5.3. Elinkeinojen muutosten vaikutukset.....	16
5.4. Kehittyvä saavutettavuus ja yhteysverkot	16
5.5. Luonnonvarojen käytön hallinta	17
5.6. Energiahuollon murroksen vaikutukset.....	17
5.7. Luonto- ja kulttuuriympäristöt	18
5.8. Maakunnan aluerakennetta tukeva liikennejärjestelmä 2050	19
6. Yhteenveto.....	20
LIITTEET	21
Keski-Pohjanmaan skenaariot	21
Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – menestyvä maakunta	21
Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – sopeutuva maakunta.....	25
Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – hukattu maakunta	29

KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTASTRATEGIA 2050

1. Tausta

Maakuntien liitot toimivat kuntia edustavina aluekehittämismäisinä maakunnissa. Ne vastaavat aluekehittämisen suunnittelusta ja toteutuksesta omalla alueellaan sekä koordinoivat eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 178 mukaan maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja siinä tehtävässä mm. valmistelee ja toimeenpanee maakunnan pitkän aikavälin strategian. Maakuntastrategian avulla pyritään edistämään alueen kasvua ja kilpailukykyä, kestävä kasvua ja asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategiassa 2050 kuvataan maakunnan tulevaisuuden tavoitetilä sekä strategiset painotukset tavoitetilan saavuttamiseksi siten, että siihen voivat kaikki maakunnan keskeiset toimijat ja yhteistyökumppanit sitoutua.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 on valmisteltu yhteisessä prosessissa, johon oli kutsuttu maakunnan luottamushenkilöstö, laaja joukko sidosryhmiä ja maakunnan liiton asiantuntijoita. Valmisteluprosessissa oli kolme teemaryhmää:

- työllisyys, osaaminen ja koulutus
- aluerakenne, saavutettavuus, ympäristö ja digitalisaatio
- elinkeinot, TKI ja investoinnit

Yhteinen valmistelu alkoi tulevaisuusseminaarilla, jossa tulevaisuuskuvan hahmottamiseksi käytiin läpi mm. ennakkoinnin periaatteita ja maakunnan nykytilaa sekä kehitystrendejä.

1. Nykytila ja tulevaisuudennäkymiä

Suomessa ja Keski-Pohjanmaalla eletään tätä maakuntastrategia 2050 valmisteltaessa murrosvaihetta. Geopoliittinen tilanne, julkisen hallinnon tiukentunut talous, väestön ikääntyminen, valtion aluehallinnon uudistaminen, hyvinvointialueiden haasteet ja alueiden yhdistämisen uhka ovat tekijöitä, joiden suuntaa ja merkitystä on vaikea ennustaa, ja jotka siten lisäävät kehityksen epävarmuutta.

Maakunnan kasvun edistäminen vuoteen 2050 mennessä edellyttää investointeja ja innovaatioita sekä tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toiminnan merkittävää lisäämistä. Maakuntaan on suunnitteilla 2030-luvulla miljardien suurinvestointeja puhtaaseen siirtymään. Näiden toteutumisen edellytyksiä on varmistettava ja luotava edellytyksiä uusille investoinneille, jatkojalostukselle ja kehittämiselle.

Tulevaisuuteen vaikuttavina merkittävimpinä, toisiinsakin vaikuttavina trendeinä ovat osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, hyvinvoinnin korostuminen, ympäristöarvot (mm. puhdas siirtymä), sekä teknologian kehitykseen liittyvät trendit.

Globaalisti akateeminen vapaus on kaventunut sekä autoritaarisissa maissa että liberaaleissa demokratioissa. Pohjoismaat ovat pisimmällä maallistuneiden ja itseilmaisun arvojen globaalissa vahvistumisessa. Uskonnolliset käsitykset sekä uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumisen ovat muuttuneet ja tulevat edelleen muuttumaan merkittävästi edettäessä kohti vuotta 2050.

Syntyvyyden lasku ja väestön ikääntyminen haastavat Suomen taloudellista kestävyyttä. Tulevaisuudessa koulutustason nousu voi kuitenkin kompensoida väestörakenteen muutoksen vaikutuksia. Erityisen tärkeää koulutustason nostamisen edistäminen on Keski-Pohjanmaalla, joka kärsii korkea-asteen koulutettujen puutteesta suhteessa muuhun maahan samaan aikaan, kun maakunnassa edistetään merkittäviä suurinvestointeja. Kunnianhimoiset koulutusinvestoinnit voivat nostaa maakunnan bruttokansantuotetta.

Keski-Pohjanmaan edelleen vahvistettavia vahvuuksia ovat monipuolinen elinkeinorakenne, vahvat vientisektori, pk-sektori ja yrittäjyys sekä korkea työllisyys ja matala työttömyysaste. Toisaalta korkean työllisyyden seurauksena käytettävissä oleva työvoimareservi on pieni. Alueen matalan koulutustason nostaminen on keskeinen haaste tulevaisuudelle.

Mahdollisuuksia merkittävän kasvun edistämiseksi ovat suunniteltujen teollisuuden suurinvestointien edistyminen. Näiden toteutumiseen vaikuttaa olennaisesti osaavan työvoiman saatavuus, jonka puute voi olla merkittävänäkin esteenä investointien toteutumiselle.

Vahva alkutuotanto antaa mahdollisuuden profiloitua biotalouden ja puhtaiden elintarvikkeiden maakunnaksi, kun otetaan käyttöön mm. uusia teknologioita, markkinamalleja, liiketoimintamalleja ja jopa yritysmuotoja. Maakunnan vahva yrittäjyys tukee mahdollisuutta, että tulevaisuudessa korostuu itsensä työllistäminen, yksinyrittäjyys ja mikroyritysten merkitys.

2. Keski-Pohjanmaan tulevaisuusskenaariot 2050

Maakunnan tulevaisuuden strategina 2050 pohjaksi on nähtävissä olevien muutostrendien pohjalta valmisteltu kolme eri skenaariota, joiden pohjalta tarkasteltiin maakunnan mahdollisia tulevaisuuskuvia. Menestyvän maakunnan, sopeutuvan

maakunnan ja hukatun maakunnan skenaariot kuvaavat niitä eri vaihtoehtoja, jotka voivat viitoittaa tulevaisuuden maakunnan kehityspolkuja.

Skenaarioiden pohjalta on tunnistettu haluttu tulevaisuuskuvaa ja mitä sen toteutuminen maakunnalta edellyttää. Vaihtoehtoiset tulevaisuudenkuvat tunnistamalla pyritään tunnistamaan tekijät, jotka välttämällä voitaisiin ehkäistä maakunnan kehittymisen kannalta heikoimman tulevaisuuspolun toteutuminen.

Menestyvän maakunnan skenaariossa Keski-Pohjanmaa tunnetaan vuonna 2050 elinvoimaisena ja kansainvälisenä maakuntana, joka on onnistunut yhdistämään maakunnan vahvuudet ja maaseudun elinkeinojen perinteet uusiin innovaatioihin ja globaaleihin megatrendeihin, mutta samalla on pystytty säilyttämään vahva maakunta- ja paikalliskulttuuri sekä kehitetty sitä edelleen maakunnan asukkaiden hyvinvointia tukevalla tavalla. Maakunnan väestökehitys on ollut positiivinen ja osaavaa työvoimaa on ollut saatavilla.

Sopeutuvan maakunnan skenaariossa Keski-Pohjanmaa tunnetaan maakuntana, joka tähtää elinvoimaisuuteen ja kansainvälisyyteen, mutta toistaiseksi kehitys on painottunut vasta teollisiin elinkeinoihin maaseudun kehittämisen jäädessä vähäisemmän panostuksen kohteeksi.

Hukatun maakunnan skenaariossa Keski-Pohjanmaalle 2020- ja 2030-luvulle suunnitellut suuret investointisuunnitelmat ovat hiipuneet ja näkyvissä on korkeintaan yksittäisiä laitostasoisia teknologioiden päivityksiä. Maakunnan kehitys on pysähtynyt, ja osittain myös taantunut.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategian 2050 visio ja strategiset painopisteet pohjautuvat menestyvän maakunnan skenaarioon. Skenaariota on hyödynnetty vision ja strategisten painopisteiden hahmottamisessa niin, että sen pohjalta on tunnistettu ja määritelty maakunnan tulevaisuuden visio, kehittämisen teemat ja strategiset painopisteet.

Tarkemmin skenaariot ovat esitetty **liitteessä 1**.

3. Keski-Pohjanmaa 2050; visio ja arvot

Keski-Pohjanmaan maakunnan visio ja arvot perustuvat tulevaisuus- ja skenaariotyöhön, maakunnan tunnistettuihin vahvuuksiin ja erityispiirteisiin sekä yhteistyössä sidosryhmien ja luottamushenkilöiden kanssa määriteltyihin strategisiin painopisteisiin ja näkemyksiin maakunnan kehityksen suunnasta. Visio sisältää kuvan Keski-Pohjanmaan maakunnasta vuonna 2050.

Visiona on, että vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa on:

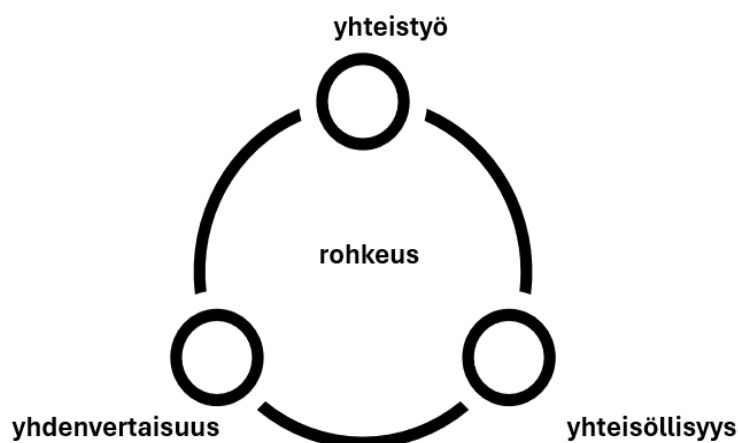
HYVINVOINNIN, TUOTTAVUUDEN JA KASVUN MENESTYVÄ MAAKUNTA

Maakunta tunnetaan kansainvälisesti verkostoituneena edelläkävijä maakuntana, jossa

- energiamurros ja puhdas siirtyä ovat toteutuneet onnistuneesti
- maakunnan aluerakenne on kestävä
- maakunnan asukkaat nauttivat korkeasta elämänlaadusta, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista
- alueen yhteisöt ovat vahvoja ja osallistavia

Toimintamme ohjaavat arvot ovat:

- rohkeus uudistua – uskallamme uudistua ja menestyä
- yhteistyö ja osallisuus – on avain menestykselle
- inhimillisyys ja ihmisläheisyys - huolehdimme toisistamme
- luontoarvot ja ekologisen kestävyuden turvaaminen – ei ole meille vain periaate, vaan keskeinen osa kaikkea toimintaamme

4. Kehittämisteemat ja strategiset painopisteet

Maakunnan elinvoiman edistäminen vaatii käsitystä maakunnan vahvuuksista ja kehittämisaalueista. Elinvoiman edistäminen vaatii systemaattista työtä. Maakunnan ja sen alueellisen elinvoiman parantuessa, ihmisten luottamus, halu puhua positiivista, kiinnostus käyttää palveluja, työskennellä tai asua alueella vahvistuvat.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategiassa 2050 esitetyn maakunnan elinvoiman edistämisen ja vision saavuttamiseksi on määritelty kolme kehittämisteemaa ja niihin strategiset painopisteet.

Kehittämisteemoja ovat:

- hyvinvoiva asukas ja yhteisö, joka koostuu asukaslähtöisyydestä, osallisuudesta, viihtyvyydestä, kestävästä elämäntavasta, asuinalueiden elinvoimaisuudesta ja alueen kiinnostavuudesta,
- kestävä elinympäristö, jossa meren, virtaavien vesien ja järvien tila on hyvä, luonnon monimuotoisuuden kato on pysäytetty, ympäristöriskit hallitaan ja elinympäristö parantaa maakunnan ihmisten hyvinvointia.
- monipuoliset elinkeinot, jotka muodostuvat elinvoimaisesta alkutuotannosta, tuottavasta jalostuksesta ja toimivista vähittäiskaupan, terveys- ja sosiaalipalvelujen ja hallintotehtävien palvelurakenteesta.

Kehittämisteemoihin sisältyvät poikkileikkaavina teemoina mm.

- saavutettavuus
- tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI)
- kansainvälisyys
- kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus

Strategiaan pohjautuvassa maakuntaohjelmassa määritellään strategian neljälle ensimmäiselle vuodelle kullekin strategiselle painopisteelle kehittämiskohteet, joihin kehittämistoimenpiteitä tänä ajanjaksona suunnataan.

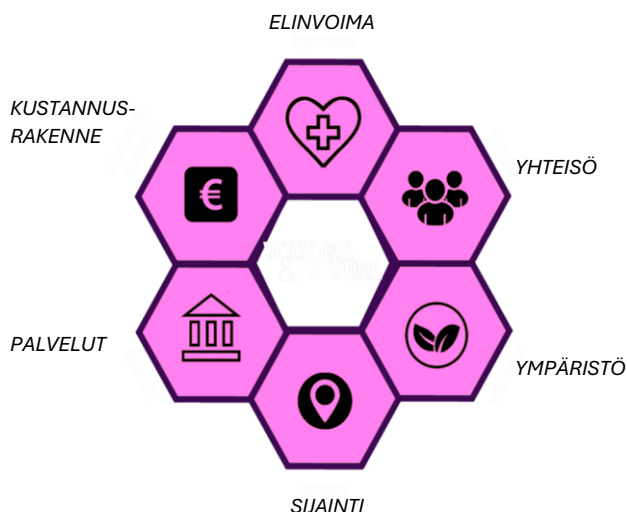
4.1. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö

Keski-Pohjanmaan väestörakenne ja -kehitys ovat kansallisesti verrattuna varsin hyviä, mutta rakenne muuttuu vuoteen 2050 mennessä haasteellisemmaksi.

Maakunnan elinvoimalla, joka muodostuu kuntien ja kaupunkien elinvoimasta, on vahva vaikutus myös asukkaiden suotuisaan käytökseen, sekä alueella toimivien yritysten tai alueelle toimintaa harkitsevien yritysten luottamukseen ja investointi- ja yhteistyöhalukkuuteen. Maakunnan menestys sekä veto- ja pitovoimaisuus muodostuu vuonna 2050 kuuden (6) eri muuttajan ja niiden kehittymisen kautta. Kuntien vastuu ja rooli elinvoimaisuuden edistäjänä on ratkaisevan tärkeä.

Maakunnan elinvoimaisuus muodostuu mm. kuntien väestö-, työpaikkojen ja koulutustason myönteisestä muutoksesta ja kehityksestä.

Vuonna 2050 maakunnassa toimivat yhteisöt muodostuvat maakunnan monikulttuurisista asukkaista, joita yhdistää jokin yhteinen asia, esimerkiksi kehittyvät kylät, kunta tai kunnan osat. Maakunnan positiivisen kehittymisen kannalta hyvin tärkeäksi valintatekijäksi muodostuu alueen yhteisöllisyys.

Ympäristö muodostuu vuonna 2050 maakunnan fyysisten, sosiaalisten ja kulttuuritekijöiden vuorovaikutuksesta, jossa luonto ja rakennettu ympäristö muodostavat toimivan ja sosiaalisesti hyväksytyn kokonaisuuden ja joiden kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa.

Maakunnan ja sen kuntien sijainti on sekä positiivinen että negatiivinen tekijä, johon voidaan vaikuttaa. Kunnan hyvä sijainti luo taloudellisia kehitysmahdollisuuksia, joita nopeat yhteydet ja saavutettavuus tukevat. Toisaalta vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan tulevaisuuden sekä veto- ja pitovoiman kannalta kansalaisten asuinpaikan valinnassa vaikuttaa jopa kunnallisia palveluita enemmän alueen viihtyisyys ja erityisesti sen turvallisuus.

Vuonna 2050 palvelut ovat alueen ja kuntien menestyksen kivijalka. Merkittävimpiä vuonna 2050 tuotettavia julkisia palveluja ovat varhaiskasvatus ja koulutus, sote-palvelut, vesi- ja jätehuolto, ensihoito ja pelastustoimi. Parantamalla kuntien kustannusrakennetta ja lisäämällä tuottavuutta turvataan maakunnan palvelujen saatavuus ja lievitetään kuntien menojen kasvuvauhtia.

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan menestys ja asukkaiden hyvinvointi rakentuvat alueen vahvuuksien ja omaleimaisuuden vahvistamiselle. Maakunnan itsenäisyys ja elinvoimaisuuden merkitys ja kehittyminen korostuvat. Haasteista voittajana selviäminen vaatii monialaisen kehittämistyön lisäksi laajaa yhteistyötä maakunnan

sisäisesti, yli maakuntarajojen ja kansainvälisesti. Talousalue rakentuu Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan eteläosien, Keski-Suomen läntisten osien, Etelä-Pohjanmaan pohjoisosien ja Pohjanmaan pohjoisosien vahvalle teolliselle kehitykselle ja taloudelliselle yhteistyölle, yhteisille työ- ja koulutusmarkkinoille sekä rajat ylittävään yhteistyöhön Ruotsin Västerbottenin ja Norrbottenin sekä Norjan Mo-I-Ranan kanssa.

Työpaikkojen määrän kasvu ja osaavan työvoiman turvaaminen 2050 muodostaa avaintekijän maakunnan menestykselle. Työvoiman siirtyminen entistä enemmän globaaleille alustoille, ja työpaikan fyysisen sijainnin merkitys vähenee virtuaalisten työtilojen kehittyessä ja haastaa työntekijöiden sitoutumista pysyvämmiin teollisuuteen ja yrityksiin. Osaavan työvoiman saatavuus on keskeisin yksittäinen tekijä, joka edistää investointien ja yritysten sijoittumista maakuntaan ja vahvistaa yritysten kilpailukykyä.

Suomalaiset 15–29-vuotiaat uskovat koulutuksen hyödyllisyyteen työelämässä edelleen vahvasti. Asenteissa ei ole 15 vuoteen havaittavissa lähes lainkaan muutoksia. Koulutusjärjestelmää kohtaan tunnettu luottamus on viime vuosina heikentynyt, vaikka se on yhä kansainvälisesti korkealla tasolla. Suomalaisnuorten odotukset tulevasta koulutuspolusta ja ammattiasemasta ovat Suomen verrokkimaihin verrattuna harvemmin ulottuneet korkea-asteen koulutukseen ja asiantuntija-ammatteihin. Nuorten koulutusodotukset ovat myös yhteydessä vanhempien koulutustasoon.

Keski-Pohjanmaan maakunta voi onnistua houkuttelemaan ja pitämään osaajia alueella panostamalla rohkeasti tulevaisuuden aloihin, jotka ovat vuonna 2050 kasvua ja työllisyyttä luovia. Positiivisen rakennemurrokseen edelleen edistäminen, kuten uusien seuraavan sukupolven energiamurroksen ratkaisujen kehittäminen ja kestävään matkailuun panostaminen, voivat luoda uusia mahdollisuuksia tulevaisuuden tekijöille. Osaamistarpeiden ennakointi ja tunnistaminen, koulutusjärjestelmän uudistaminen sekä nopea reagointi muutoksiin ovat keskeisiä kilpailukykyyn ja elinvoiman ylläpitämiseksi edettäessä kohti vuotta 2050. Samalla työikäisen väestön koulutustaso on noussut Suomen keskiarvon yläpuolelle.

Työmarkkinoiden dynaamisuus ja lyhytsyklisyys ovat tulleet myös koulutusmaailmaan. Koulutusjärjestelmä on joutanut ja vastannut muuttuviin tarpeisiin nopeasti, mikä on muokannut opintopolkuja joustavammiksi ja tehokkaammiksi. Tutkintokoulutus on muuttunut yleisluontoisemmaksi, ja pienemmillä oppimiskokonaisuuksilla syvennetään osaamista tarvittavilta osaamisalueilta. Työelämässä hankitun osaamisen tunnustamista on tehostettu. Työnantajat ovat ottaneet enemmän vastuuta mentoroinnista ja työntekijöidensä osaamisen kehittämisestä; oppimista tapahtuu paljon työpaikoilla työn ohessa. Työelämä vaatii elinikäistä oppimista, monialaista osaamista, entistä korkeampaa koulutusta sekä jatkuvaa taitojen päivittämistä. Osaajia on rekrytoitu aktiivisesti muista maakunnista ja maailmalta suoraan työelämään ja opiskelijoina.

Vuoteen 2050 mennessä Keski-Pohjanmaalla on kyetty panostamaan houkutteleviin elinolosuhteisiin sekä laadukkaaseen, maakunnan aitoon tarpeeseen suuntautuvaan koulutukseen ja alueen moniin työllistymismahdollisuuksiin. Maakunta tarjoaa aineksia hyvään elämään ja uudet asukkaat kyetään integroimaan maakunnan työelämään, kuntien itsehallintoon, vapaa-ajan ja virkistuksen toimintaan ja eri yhteisöihin. Alueella on turvattu elinvoimainen ja monimuotoinen väestörakenne. Maakunnan kulttuurinen monimuotoisuus ja monikielisyys mahdollistavat eri taustoista tulevien osaajien sujuvan kotiutumisen yhteiskuntaan ja verkostoitumisen alueella. Maakunnassa on edelleen tunnistettu yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahva merkitys, ja erityisesti nuoriin panostamisen tärkeys. Kun nuoret pääsevät vaikuttamaan maakunnan asioihin ja kohtaamaan alueen yritysten kanssa, he voivat todennäköisemmin nähdä oman tulevaisuutensa alueella.

Keski-Pohjanmaan vetovoima rakentuu osaltaan alueen luonnon, kaupunkipuistojen ja retkeilyreittien sekä elämänlaadun ympärille. Luonnon monimuotoisuus ja toimiva aluerakenne turvaavat asukkaiden hyvinvointia. Maakunta on houkutteleva niin asukkaille kuin matkailijoillekin: rauhallinen ja monipuolisia mahdollisuuksia tarjoava.

Terveystenhuolto on alueella omassa hallinnassa, ja Keski-Pohjanmaan oma sairaala on edelleen maakunnan ylpeys. Yhdistysten tekemä ennaltaehkäisevä työ on aktiivista, ja niiden toimintaedellytyksiä tuetaan. Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen on yksi maakunnan olennaisimmista tehtävistä. Toiminnalla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen. Oikea-aikaiset palvelut ja ennaltaehkäisy ovat toimia, joilla vältetään raskaita ja kalliita korjaavia toimenpiteitä.

Maakunnan asukkaiden kokema turvallisuus on korkealla tasolla asuinpaikaista ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Siihen on päästy tiiviillä yhteisellä tekemisellä asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kanssa. Elinvoimaa pidetään yllä sekä kylissä että kaupungeissa. Maakunta on osa suurempaa yhteistyöverkostoa, jossa hyödynnetään sekä alueellista että maakuntarajat ylittävää yhteistyötä. Turvallisuuden tunnetta lisää maakunnassa kehitetyt toimintamallit, joiden avulla voidaan varmistaa asukkaiden kannalta merkitykselliset julkiset palvelut kuten energian tuotanto, jakelu ja varastointi sekä veden saanti häiriötilanteissa.

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa on pysynyt aktiivisena kulttuurimaakuntana. Alueen rikas musiikkiperinne, erityisesti kansanmusiikki, on edelleen vahvasti läsnä, ja sitä on onnistuneesti yhdistetty uusiin ilmaisumuotoihin. Ainutlaatuinen elävä, suomenruotsalainen kulttuuriperintö, korkealaatuinen taiteiden osaaminen ja yhdessä koettava tekemisen meininki tuovat asukkaille ja vierailijoille hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Kulttuuri ja taide kertovat tarinaa keskipohjalaisuudesta ennen ja nyt. Kulttuuri tuo ihmisiä yhteen ja vähentää ennakkoluuloja. Keskipohjalaiseen kulttuuriin kuuluvat luontevana osana kulttuurien kohtaaminen ja kansainvälisyys.

Keski-Pohjanmaa erottautuu edukseen ainutlaatuisilla taidoillaan ja osaamisellaan niin kansanmusiikin, alkutuotannon, teollisen ekosysteemin kuin uusien nousevien innovaatioiden aloilla. Yksilöt ovat osaavia, mutta keskipohjalainen vahvuus piilee ennen kaikkea yhteistyössä ja yhteisöllisyydessä. Se mitä eri alojen ja eri koulutusasteiden osaajat voivat yhdessä luoda, on maakunnan vahvuus ja taika, mistä tulee pitää kiinni tulevaisuudessakin.

Strategiset painopisteet:

- Varmistetaan osaava työvoima elinkeinoelämän ja hyvinvoinnin tarpeisiin
- Huolehditaan jatkuvan oppimisen toteutumisesta ja ihmisten osaamisen edistymisestä monipuolisesti.
- Turvataan ihmisten osallisuus ja luodaan mahdollisuuksia ja kanavia uusille osallistumisen muodoille.
- Vahvistetaan kulttuurin merkitystä ja vaikuttavuutta ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseksi.
- Luodaan edellytyksiä hyvälle elämänlaadulle ja turvallisuudelle.

4.2. Kestävä elinympäristö

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa on hiilinegatiivinen, kestävästi kehitetty houkutteleva työ- ja asuinpaikka. Panostukset vihreään siirtymään, ilmastonmuutoksen hillintään ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, kestäväan aluerakenteeseen, ekologiseen jälleenrakentamiseen sekä kestäväan kaivannaisalaan ovat vahvistaneet maakunnan elinvoimaisuutta/vetovoimaisuutta. Maakunta on innovatiivisten hiilensidontateknologioiden kehittämisessä ja käyttöönotossa alansa huippuosaaaja. Keski-Pohjanmaa on aktiivinen toimija kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä ja osallistuu globaalien ympäristöongelmien ratkaisemiseen.

Ilmastonmuutoksen hidastamiseen tähtäävät toimet ovat kyetty toteuttamaan tehokkaasti, ja sopeutuminen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on jatkuvaa ja suunnitelmallista. Vuonna 2050 luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, luontokato ja resurssien ylikulutus on hallinnassa, ja ympäristö- ja luontoarvot ovat keskeinen osa innovaatioita ja uusien teknologioiden käyttöönottoa. Maakunnassa on toteutettu laajoja ennallistamishankkeita, joiden ansiosta luonnon monimuotoisuus kukoistaa. Luonnonvarojen käyttö on kestävää ja erilaisten elinympäristöjen ennallistaminen ja palauttaminen luonnontilaan on edennyt suunnitellusti. Maankäytön suunnittelussa huomioidaan teollisuuden, maaseudun alkutuotannon ja asumisen tarpeet. Maakunnassa vaalitaan alueen vahvaa alkutuotantoa, jota on onnistuttu kehittämään kestävästi ja älykkäästi. Keski-Pohjanmaa on kiertotalouden mallialue, jossa jätteet ja sivuvirrat hyödynnetään tehokkaasti. Asuinalueet ovat monimuotoisia, turvallisia ja saavutettavia.

Vuonna 2050 maankäytön suunnittelussa otetaan huomioon alueen teollisen toiminnon ympäristöt, kuten myös maaseudun alkutuotanto ja asuminen. Asuinalueiden suunnittelussa on otettu huomioon ihmisten monimuotoisuus. Alueet pyrkivät mahdollisimman suureen omavaraisuuteen, ja materiaalien kierrätys on osa jokapäiväistä infrastruktuuria.

Kaupunkirakenne on tiivis ja rakennukset ovat energiatehokkaita sekä hiilineutraaleja. Energiamurros on toteutunut maakunnassa, ja Keski-Pohjanmaa on energiaomavarainen maakunta, joka tuottaa energiaa laajasti myös maakunnan ulkopuolelle. Maakunta tuottaa energian uusiutuvista lähteistä, kuten tuuli-, aurinko- ja bioenergiasta. Viherrakenne ja ekosysteemipalvelut ovat osa kaupunkikuvaa. Älykäs teknologia on integroitu infrastruktuuriin, ja palvelut ovat helposti saatavilla digitalisaation seurauksena.

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan hyvin kehittynyt aluerakenne, monimuotoinen elinympäristö ja monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet sekä kulttuuri- ja luontoperintö houkuttelevat uusia asukkaita yli sukupolvien ja rajojen. Keski-Pohjanmaa on tunnettu kestävän matkailun kohde, jossa matkailutoiminta perustuu ympäristöystävällisiin käytäntöihin ja paikalliseen kulttuuriin.

Keski-Pohjanmaan digitaalinen infrastruktuuri on kehittynyt. Nopea tietoliikenneverkko on maakunnassa kattava ja 6G/7G verkkoa hyödynnetään laajasti. Sen mahdollistama etätö luo mahdollisuuksia myös maaseudulle. Maakunnassa hyödynnetään laajasti erilaisia toiminnallisia digitaalisia alustoja, mikä mahdollistaa myös datan keräämisen ja sen hyödyntämisen. Julkinen hallinto ja yksityinen sektori tuottavat palvelut yhdessä riippumatta järjestelmäomistajuudesta.

Digitalisaatio näkyy asukkaiden arjessa kaikkialla. Uudet teknologiat edistävät sujuvaa arkea. Digitalisaatio tukee terveyspalveluiden saavutettavuutta ja tekoälyyn perustuvat terveysteknologiat mahdollistavat hoidon maakunnan eri osissa.

Digitalisoitunut maakunta on toimintavarma ja luotettava kyberturvallisuuden osalta. Kyberturvallisuutta edistetään aktiivisesti ja määrätietoisesti sekä mahdollisia uhkia tunnistetaan ja torjutaan. Tieto- ja viestintäverkkojen ja niihin kytkeytyvän infrastruktuurin on toimittava kaikissa olosuhteissa ja ne ovat osana huoltovarmuutta.

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan liikenteellinen saavutettavuus on hyvin kehittynyt. Hyvä saavutettavuus on toisaalta ollut edellytys elinkeinoelämän suurten investointien toteutumiselle, toisaalta niistä on aiheutunut liikenteen lisääntymistä. Elinkeinoelämän vilkastumisen seurauksena lisääntynyt työmatkaliikenne on lisännyt myös uusia, säännöllisiä, vuoroja esimerkiksi lentoliikenteeseen, uusia laivavuoroja on perustettu, raideliikenteen palvelutaso on hyvä ja yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat nopeat, millä on merkitystä myös työnteon ja opiskelun monipaikkaisuudelle.

Osaajia houkutteleva, digitaalinen ja investointipotentiaalia lisäävä digitaalinen liikenneverkko on pääosin automatisoitu. Liikenteen sähköistymisen seurauksena mm.

lentoliikenteessä on vaihtoehtoisia muotoja, sähkö-, metanoli- ja vetylentäminen, mikä on lisännyt liikennettä ja liikennetarjontaa ja vähentänyt liikenteen päästöjä. Joustavat ja nopeat lyhyet maakuntien väliset ja Merenkurkun ylittävät sähköisten lentokoneiden päivittäiset markkinaehtoiset lennot ovat arkipäivää.

Maantieliikenteessä alueellisen tiestön kunnossapito ja parantaminen on kyetty turvaamaan. Valtatietasoiset pääreitit ovat toimivat ja tuottavat hyötyjä kansalaisille, elinkeinotoiminnalle, julkiselle hallinnolle ja turvallisuudelle. Ajoneuvojen vaihtoehtoisten käyttövoimien lataus- ja tankkauspaikkoja on sijoitettu sekä vilkkaasti liikennöityjen että vähäliikenteisten teiden vaikutusalueille. Biopolttoaineiden tehokas jalostus ja jakelu vähentävät liikennepolttoaineiden kuljetuksia. Runkoväylillä sähköajoneuvot latautuvat ajon aikana. Laiva- ja lentoliikenteessä on käytössä puhtaat uudet käyttövoimat.

Liikkumismuodot ovat monipuolisia ja joukkoliikenne tehokasta, käyttäjille saavutettavaa ja hyödyntää puhtaita käyttövoimia. Keski-Pohjanmaan maakunnan kautta kulkeva pääradan junaliikenne toimii tehokkaasti ja 250 km/h palvelutasolla. Lähijunaliikenne vahvistaa kansalaisten työssäkäyntiä ja saavutettavuutta, minkä seurauksena maakunnan työssäkäyntialue on laaja ja pendelöinti vilkasta. Dronet ovat yleisiä ilmailussa ja ne ovat luoneet uusia mahdollisuuksia henkilöliikenteeseen ja saavutettavuuteen. Tavaraliikenteessä dronet kuljettavat kiireelliset toimitukset perille määränpäähensä. Keski-Pohjanmaan puhtaita liikkumisen muotoja tukee maakunnallinen drone-ekosysteemin kasvu. Vuonna 2050 liikennevälineet ovat hiilinegatiivisia ja mahdollistavat liikkumisen ilman kuljettajia. Liikenneverkon infrastruktuuriin integroidaan digitaalista teknologiaa, joka saa energiaa uusituvista energialähteistä.

Kevyen liikenteen väylien verkoston kattavuus on hyvä, ja sähköpyöräily yleistä. Kevyen liikenteen kehittämiseen panostaminen näkyy kansalaisten aktiivisuuden lisääntymisenä ja hyvinvointina. Seutukohtaiset pyörätiet ovat käytössä ja maakuntakeskusten välisiä teitä suunnitellaan lisää. Pyöräteiden kehittämiseen on otettu käyttäjät mukaan.

Liikenneverkon yhteydet vahvistuvat itäsuuntaisesti. Merenkurkun välinen eri liikennemuotojen hybridiyhteys mahdollistaa saavutettavat liikenneyhteydet Merenkurkun yli Ruotsiin ja vahvistaa pohjoismaista liikenneverkon kytkeytyvyyttä hyödyntäen puhtaita käyttövoimia. Keski-Pohjanmaan liikenneyhteyksiä vahvistetaan jokaiseen ilmansuuntaan maanteitse, meriteitse ja kattavilla lentoyhteyksiverkostoilla.

Vuonna 2050 Kokkolan sataman satamaliikenne on automatisoitu ja satama on kiinteä osa Euroopan unionin Ten-T-ydinverkkoa. Sataman kehittämisellä on saavutettu merkittävää kasvua maakunnan vientimääriin ja uusia investoijia rantautuu Kokkolan seutukuntaan ja laajemmin maakuntaan. Tavoitteena on, että vuonna 2050 Kokkolan satama on viennin ja huoltovarmuuden kannalta Suomen tärkein satama.

Strategiset painopisteet:

- Tavoitellaan kestäväää aluerakennetta ja panostetaan ympäristöarvojen edistämiseen.

- Edistetään puhtaalla energjalla toimivia älykkäitä liikkumisen tapoja ja saavutettavuutta.
- Kehitetään ja otetaan käyttöön digitaalisiin teknologioihin perustuvia toimintoja, palveluja ja älykkäitä ratkaisuja.

4.3. Monipuoliset elinkeinot

Keski-Pohjanmaalla on vuonna 2050 vahva vety- ja biokaasuekosysteemi. Mittavat investoinnit uusiutuvan energian tuotantoon ovat mahdollistaneet puhtaan vedyn tuotantopotentiaalin hyödyntämisen laajassa mittakaavassa. Vety- ja biokaasutuotantoa hyödynnetään muun muassa ammoniakkin ja metanolin tuotannossa sekä synteettisten polttoaineiden valmistuksessa. Keski-Pohjanmaalla ei pelkästään tuoteta päästötöntä energiaa, vaan alueella on edellytykset myös tuotteiden jatkojalostukselle. Energiamurros on luonut vahvan kasvun koko maakunnan alueelle. Energian tuotannossa hyödynnetään myös pienydinvoimaloita ja geoenergiaa.

Maakunnan elinkeinoissa korostuvat raaka-aineiden jalostaminen, kierto- ja biotalous, veneiden valmistus, kemianteollisuus, metallien jalostus, maatalous ja kaivostoiminta. Alueelle on ominaista myös vahva kansainvälinen kauppa, jota kehitetään myös alueen PK-sektorilla. Vahva osaaminen on tunnistettu ja sitä kehitetään edelleen. Monipuolinen osaaminen on tuonut muutoksensietokykyä ja tämän osaamispotentiaalin avulla on voitu vastata uusiin osaamistarpeisiin. Akkukemikaalien tuotantoa, biokaasun tuotantoa ja vetytalouden kasvua sekä polttoon perustumattoman energian tuotantoa on edistetty maakunnan vahvuuksiin perustuen.

Alue on vahva kiertotalouskeskittymä. Kiertotalousosaamista on vahvistettu panostamalla tuotekehitykseen ja koulutukseen. Uudet tuotantomuodot täydentävät alueen perinteistä osaamista. Kiertotalousosaamista hyödynnetään järjestelmällisesti alueen sivuvirtojen teollisessa hyödyntämisessä. Hyvä teollisten palveluiden osaaminen houkuttelee uusia teollisia investointeja alueelle ja tuotannon kasvu lisää alueen palvelutuotannon tarpeita. Raskaan teollisuuden säilyminen ja kehittyminen alueella on edellyttänyt panostusta liikenteen infrastruktuuriin osaltaan myös teollisuuden toimintaedellytys.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on, että valtuuksien ja määrärahojen määrää lisättäisiin tasaisesti vuosittain.

Uusien mahdollisuuksien tunnistaminen ja kyky hyödyntää kasvupotentiaalia edellyttää yritysten menestyksen ja kansainvälistymisen tukemista, vahvaa start up- kulttuuria, sekä vahvaa TKI osaamista. Alueella on toimiva malli, jolla on poistettu esteitä TKI toiminnan kehittämiseksi toimivaksi yritykseksi. Vahva yhteistyö TKI-toimijoiden ja yritysten välillä tukee myös toimivien yritysten tuote- ja prosessikehitystä. Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaalla tavoitteena on, että tutkimus- ja kehittämisrahoituksen määrä säilyy

4 prosentin tasolla maakunnan BKT-tasosta ja TKI-toimintaan panostamisen myötä oppilaitokset ovat laajentuneet ja kehittyneet monialaista yhteistyötä tekeviksi, vetovoimaisiksi koulutus- ja tutkimusekosysteemeiksi. Tämän myötä osaajien saatavuutta on kyetty lisäämään merkittävästi edistään maakunnan kasvuyrittäjyyttä ja uusien innovaatioiden syntyä. Vahva vientisektori on täydentynyt myös pienillä ja keskisuurilla vientiyrityksillä. Kansainvälisesti verkottuneet TKI toimijat vahvistavat osaltaan vientisektoria.

Työvoiman kasvun ja osaamisen muuttuneisiin tarpeisiin on reagoitu yritysten, kehitysorganisaatioiden ja koulutusorganisaatioiden yhteistyöllä. Vahva Automaatio-, tekoäly- ja robotiikkaosaaminen, sekä muualta tulevien opiskelijoiden onnistunut sitouttaminen alueeseen on malli, jolla työvoiman kasvava tarve on saatu ratkaistua. Jos kasvavan työvoiman tarpeeseen ei osata vastata on riskinä, että osa suunnitelluissa investoinneista ei toteudu.

Keski-Pohjanmaa muodostuu vuonna 2050 maakunnan kaupunkien ja maaseutukuntien tiivistä yhteistyöstä ja yhteisestä tekemisestä. Polarisoituminen tulee vahvistumaan ja siksi yhteistyön ja yhteisen tekemisen merkitys kaikkien kuntien pitämiseksi mukana maakunnan kehityksessä korostuvat. Kokkolan rooli alueen keskustaupunkina säilyy edelleen vahvana. Maaseutumaiset kunnat voivat vahvistua alkutuotannon kehittyessä ja erityisesti uusien energiaratkaisujen tuottajina. Maaseutumaisen asumisen malli tuo lapsiperheitä alueelle ja vahvistaa elinvoimaa myös keskustaupungin ulkopuolella. Kulttuuri ja matkailupalveluiden rooli alueen elinkeinoissa on kasvava. Vahvaa kulttuuriosaamista hyödynnetään matkailun markkinoinnissa. Luontomatkailun mahdollisuudet on tunnistettu ja niitä hyödynnetään.

Strategiset kasvun vauhdittamisen ja elinkeinojen kehittämisen painopisteet ovat:

- Kehitetään julkisten yritys- ja rahoituspalveluiden kohdentamista sekä suuryritysten että pk-yritysten tarpeisiin.
- Vaikutetaan elinkeinojen toimintaympäristöön edistämällä kasvua ja menetystä tukevia toimenpiteitä esimerkiksi saavutettavuuden parantamisessa, osaavan työvoiman saatavuuden lisäämiseksi ja rahoituksessa. Kasvun haasteet ovat moniulotteisia ja tarvitaan useita erilaisia toisiaan täydentäviä toimia.
- Tuetaan kasvuyrittäjyyttä vahvistamalla yritysten kasvukykyä, uudistumista ja kansainvälistymistä.
- Terävöitetään yritysten kasvun rahoitusmahdollisuuksien tunnistamista ja edistetään rahoituksen saatavuutta.
- Parannetaan yrityspalveluketjujen toimivuutta uudistamisen, kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi.
- Vastataan kasvuyritysten osaamistarpeisiin.

5. Keski-Pohjanmaan aluerakenne 2050

5.1. Kehittämisperiaatteet

Aluerakenne luo perustan maakuntastrategialle vuoteen 2050, maakuntastrategiassa määritellään maakunnan tavoiteltu kehitys. Suunnittelussa huomioidaan valtakunnalliset alueiden käytön tavoitteet, jotka sovitetaan yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Aluerakenne ja saavutettavuus vaikuttavat merkittävästi maakunnan vetovoimaan. Alueidenkäyttötavoitteiden tulee tukea maakunnan aluerakenteen kehittämistä siten, että ne edistävät elinkeinoelämän kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja ympäristön kestä-vää kehitystä. Lisäksi on tärkeää, että kuntien tavoitteet/toiveet kehittämistavoista ovat selvillä.

Alueidenkäytönsuunnittelussa huomioidaan tulevat muutokset, kuten väestönkehitys, investointien jalkauttamisen tarpeet, liikennejärjestelmien kehitystarpeet, aluetalouden ja elinkeinoelämän muutokset sekä muuttoliikkeiden kehityssuunnat. Vihreän kehityksen kasvu, ilmastonmuutokseen vastaaminen sekä hiilineutraaliuden saavuttaminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ovat poikkileikkaavina teemoina kaikissa toimissa.

Toimiva aluerakenne on keskeinen tekijä Keski-Pohjanmaan monialaisen elinkeinorakenteen turvaamisessa. Aluerakenteessa huomioidaan maakunnan vahva profiloituminen alkutuotantoon, kuten maa-, metsä- ja turkistalouteen, sekä uusien energiamuotojen tuotantoon ja kehittämiseen. Lisäksi vihreä kasvu ja digitalisaation hyödyntäminen ovat keskeisiä tavoitteita.

Toimiva aluerakenne mahdollistaa tiivistyvien kaupunkiseutujen toiminnan ja kansalaislähtöisten palvelujen tuottamisen, turvaten samalla maaseudun ja harvaan asuttujen alueiden väestön tarvitsemat palvelut ja saavutettavuuden. Julkinen hallinto ja palvelut turvataan koko maakunnan alueella hyvän elinympäristön vaatimusten mukaisesti, ja päätöksenteko sekä palvelujen järjestäminen lähtevät asukkaiden tarpeista ja osallisuudesta.

Maakunnan aluerakenteen kehittäminen toteutetaan avoimessa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa kansalaisten, kuntien, elinkeinoelämän, julkisen hallinnon ja kolmannen sektorin kanssa.

5.2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristöjen laatu

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan luonto ja vedet, kuten esimerkiksi Perhonjoki ja Lestijoki, ovat puhtaita. Jokien ja muiden luontokohteiden ennallistaminen ja palauttaminen luonnontilaan on edennyt suunnitellusti, ja entiset turvetuotantoalueet ovat joko uusimuotoisen energian tuotantoalueina tai ennallistettuina. Asukkaat,

yrietykset ja julkinen sektori kunnioittavat ja edistävät toiminnassaan Keski-Pohjanmaan maakunnan elinympäristöjen puhtautta, ja ekologinen kestävyys sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja saavuttaminen ovat keskeisiä suunnittelussa.

Lähi- ja luomuruokaa tuotetaan lähellä kuluttajia, joka turvaa ruoan tuotannon huoltovarmuuden. Elinkeinotoiminnan kärjet edistävät bio- ja kiertotaloutta, puhtautta, terveellisyttä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa. Maatilayritysten ympärille on rakentunut monipuolinen palveluyritysverkosto, ja matkailu on vahvistunut elinkeinotoiminnaksi, jonka edellyttämä logistiikka tuotetaan kestäväällä tavalla. Maakuntaan luotuja kulttuuri- ja luontomatkailupalveluja hyödynnetään ja arvostetaan osana muuta elinkeinotoimintaa.

Aluerakenteen ratkaisut ovat ihmislähtöisiä, mikä takaa hyvän elämän Keski-Pohjanmaalla.

5.3. Elinkeinojen muutosten vaikutukset

Vuonna 2050 vienti ja kansainvälistyminen ovat keskeisiä maakunnan kasvun aloja, jotka luovat tärkeitä edellytyksiä keskipohjalaisten yritysten kasvuille ja työllistävät ihmisiä. Maakunnan yritysten markkinoille pääsyä, vientiä ja kansainvälistymistä on edistetty huolehtimalla aluetalouden, saavutettavuuden ja investointien edistämisestä erityisesti kehittyvillä markkinoilla.

Korkeatasoinen tutkimus, biotalous, puhdas siirtymä ja elinkeinojen kärjet syntyvät biologisten resurssien kehittämisestä, jalostamisesta ja käytöstä ympäristöystävällisellä tavalla. Teollisuuden ja yritysten kilpailukykyä on parannettu julkisten hankintojen infrahankkeilla ja logistisia yhteyksiä vahvistamalla. Suurinvestoinnit on jalkautettu vahvasti alueen yritysten toimintakentälle, mikä vahvistaa maakunnan aluetaloutta.

5.4. Kehittyvä saavutettavuus ja yhteysverkot

Keski-Pohjanmaa on helposti saavutettavissa maailmalta, ja kansainvälisyys on läsnä keskipohjalaisten arjessa. Maakunnan liikenteen päästöt ovat onnistuneesti nollassa, ja liikenne toteutuu kestävien ja ekologisten periaatteiden mukaisesti. Kokonaispäästöt ovat maakunnassa hiilinegatiivisia.

Kilpailukykyinen Kokkolan satama houkuttelee entisestään hyödyntämään meriteitse tavaraliikennettä osana eurooppalaista ydinverkkoa. Satama ja meriliikenne ovat keskeisiä tavaraliikenteen väyliä, samalla kun Pohjois-Suomen logistiset yhteydet mahdollistavat toissijaisia liikenneyhteyksiä Eurooppaan. Eurooppalainen raideliikenne ulottaa vaikutuksensa Keski-Pohjanmaalle raideyhteytenä, ja Kokkolan tavaraliikennemäärät ovat valtakunnan huippua.

Keski-Pohjanmaalla ekoautot ovat yleisin kulkuväline, ja kutsutaksit, kimpapakyydit sekä yhdistetyt kuljetukset huolehtivat erityisesti lasten, nuorten ja ikääntyvän väestön liikkumis- ja palvelutarpeista. Raideliikenne kuljettaa keskipohjalaisia 250 km/h palvelutasolla eurooppalaisessa yhteysverkostossa, mikä mahdollistaa työssäkäyntialueiden laajenemisen Pohjois-Ruotsiin, Norjaan ja koko valtakunnan alueelle aina Etelä-Suomeen asti.

Sähkö- ja vetylentoliikenne tuovat globaalit asiakkaat lähelle yrityksiämme, ja Ruotsi on keskeinen lähimatkailun kohde.

Keski-Pohjanmaalla nopea tietoliikenneverkko on kattava ja 6G/7G verkkoa hyödynnetään laajasti. Sähköiset palvelut on sovitettu sekä kaupunkiseutujen että maaseutujen ihmisten ja elinkeinojen tarpeisiin ja vaatimuksiin. Uudet teknologiat edistävät sujuvaa arkea, ja maakunnan mobiili- ja hybridiverkkopalvelut ovat kattavat.

Maakunnan ICT- ja tilaratkaisut mahdollistavat kansalaisille laajasti toteutetut turvalliset ja monimuotoiset oppimisen, osaamisen kehittämisen ja palvelujen ratkaisut, jotka tukevat osallisuutta ja yhteistä tekemistä. Julkinen hallinto ja yksityinen sektori tuottavat palvelut yhdessä riippumatta järjestelmäomistajuudesta.

Digitalisaation tavoitteena on toimiva yhteiskunta, jossa tieto virtaa sujuvasti eri toimijoiden välillä maakunnassa, edistäen tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja johtamista. Julkisen tiedon saatavuuteen liittyy riskejä, kuten kriittisen infrastruktuurin tietojen paljastuminen. Tietoturvallisuuteen ja kansalliseen turvallisuuteen kiinnitetään maakunnassa huomiota digitalisaation yhteydessä.

5.5. Luonnonvarojen käytön hallinta

Keski-Pohjanmaan laadukkaiden luonnonvarojen merkitys korostuu entisestään, ja maakunta houkuttelee uusia yrityksiä sijoittumaan alueelle sekä Suomesta että kansainvälisesti. Keski-Pohjanmaan vastuullinen kaivannaisala on yksi Suomen merkittävimmistä kaivostoiminnan keskittymistä, ja sen kehittämisen kärkenä ovat akkuarvoketjuja vahvistavat kaivosinvestoinnit. Vastuullisuudessa korostuvat maakunnan maantieteellinen sijainti ja erityispiirteet.

Uusiutuvia ja kehittyviä kaivostoiminnan vyöhykkeitä sijaitsee Kaustisella, Kokkolassa ja Halsualla laajojen litium- ja titanium-esiintymien ansiosta. Maakunnan asukkaat osallistuvat aktiivisesti luonnonvarojen käyttöä koskevaan kehittämiseen ja päätöksentekoon.

5.6. Energiahuollon murroksen vaikutukset

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan maakunnan aluerakenne on hiilineutraali ja maakunta tuottaa energiaa muulle Suomelle. Uudet ja tehokkaat energiaratkaisut ovat keskeinen osa maakunnan aluerakenteen suunnittelua ja toimeenpanoa ja ovat luoneet energiasta

maakunnan uuden vientituotteen. Energiantuotannon keskeinen lähde on tuulivoima, jota täydentävät raskaan liikenteen tarvitsema biokaasu ja vetytuotanto. Turpeen energiakäyttö on korvattu useilla ei-fossiilisilla vaihtoehtoilla sekä uusilla teknologioilla, jotka mahdollistavat energian tuotannon ja varastoinnin. Pienydinvoimaloiden yleistyminen näkyy myös Keski-Pohjanmaalla.

Uusiutuvasti tuotettua vetyä hyödynnetään maakunnan teollisuuden ja raskaan liikenteen uutena energialähteenä. Vetytalouden siirtymä vahvistaa maakunnan hiiliposiitiivisuutta ja lisää päästöttömyyttä. Maaseutuelinkeinot toimivat kokonaan bioenergialla ja muilla uusiutuvilla energiamuodoilla.

5.7. Luonto- ja kulttuuriympäristöt

Keski-Pohjanmaan elinympäristö on viihtyisä, puhdas, turvallinen ja monikulttuurinen. Alueella on runsaasti erilaista luontoa ja puhtaita vesiä, jotka tarjoavat monipuolisia maisemapalveluita. Toimivat lähiliikunta-alueet palvelevat laaja-alaisesti kansalaisia, tukevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä lisäävät virkistytymisen mahdollisuuksia kunnissa.

Salamajärven kansallispuisto tuottaa kaikille avoimia luontopalveluja, jotka edistävät kansalaisten hyvinvointia ja sosiaalisuutta. Kansallispuiston luontopalvelut ovat keskeinen osa kehittyvää maakunnallista matkailun palvelujärjestelmää.

Keski-Pohjanmaan aluerakenteessa tunnistetaan kolme matkailuelinkeinon kehittämiseen tukeutuvaa aluetta:

- Ankkuri: Kokkolan edustan saaristo ja rannikko.
- Viulu: Kaustinen–Veteli–Halsua–Toholampi alue ja jokilaaksot.
- Metsäpeura: Lestijärvi–Halsua–Perho metsämaat.

Keski-Pohjanmaan keskeisimmät loma- ja kausiasumisen alueet sijoittuvat rannikolle sekä maakunnan suurimpien järvien, kuten Lestijärven, Ullavanjärven ja Halsuanjärven rannoille. Työssäkäynnin muutokset mahdollistavat ulkopaikkakuntalaisten asumisen ja työskentelyn pidempiä aikoja maakunnassa. Tämä asettaa kuitenkin vaatimuksia kuntien peruspalvelujen palvelutuotannolle.

Halsua, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli sekä Kälviä, Lohtaja ja Ullava toimivat maaseutualueiden palvelukeskuksina. Taloudellisista syistä kuntien yhteenliittymiä on voinut tapahtua. Lestijokilaakson aluekeskus on Kannus ja Perhonjokilaaksossa Kaustinen.

5.8. Maakunnan aluerakennetta tukeva liikennejärjestelmä 2050

Keski-Pohjanmaan liikennejärjestelmä vuonna 2050 tukee saavutettavaa, kestäväää ja älykästä aluerakennetta. Sen kehittämisessä korostuvat turvallisuus, huoltovarmuus, saavutettavuus, ekologisuus ja digitalisaatio.

Vuonna 2050 liikennejärjestelmä hyödyntää laajasti digitaalisia palveluja, älyliikennettä ja autonomisia ratkaisuja, kuten drooneja ja miehittämättömiä kuljetuksia. Digitalisaatio tukee puhdasta siirtymää ja mahdollistaa käyttäjälähtöisen, tehokkaan liikenteenohjauksen.

Liikennejärjestelmä huomioi harvaan asuttujen alueiden erityistarpeet. Matkaketjujen, joukkoliikenteen ja esteettömyyden kehittäminen palvelee kaikkia väestöryhmiä, erityisesti lapsia, ikääntyneitä ja liikuntarajoitteisia. Alueellisten raideyhteyksien kehittäminen, lähijunaliikenne ja raideliikenneyhteydet Kokkolaan naapurimaakunnista ovat olennaisia elementtejä liikennejärjestelmässä 2050.

Maakunnan liikennejärjestelmää tukeva aluerakenne on vuonna 2050 puhtaisiin liikenteen käyttövoimiin nojautuva, digitaalisesti älykäs, etäohjautuva, taloudellisesti resurssiviisas, joukkoliikennepainotteinen ja eri liikennemuodoilla saavutettava.

Tavoitteiden saavuttaminen, osatavoitteiden täyttäminen ja tulevaisuuspoluilla eteneminen vaativat pitkäjänteistä kehitysotetta, kunnianhimoisuutta, rohkeutta tarttua tunnistettuihin haasteisiin ja tavoitteiden aktiivista seuranta ja indikaattoreiden mittaamista säännöllisin väliajoin. Nykyinen aluerakenteen muutos vuoteen 2050 tarvitsee puhtaiden liikenteen käyttövoimien edistämistä maakunnassa ja jakeluinfrastruktuurin kehittämistä. Väyläverkon saavutettavuuden lisäämisessä on tärkeää itäsuuntaisten tieyhteyksien kehittäminen. Raideliikenteen liikennöintikapasiteetin ja matka-aikojen nopeuttaminen ovat olennaisia rataverkon kehittämisen painopisteitä. Keski-Pohjanmaan rautatiesaavutettavuudelle on olennaista kaksoisraideverkon kehittäminen pääradalla.

Liikennejärjestelmien digitalisaatio edistää alkutuotantoalueiden investointeja, jotka vaativat saavutettavaa liikenneverkkoa sekä alemman tieverkon hankkeiden edistämistä. Tasapainoinen aluerakenne vuonna 2050 ei sulje pois keskuskaupunkien ulkopuolella asumista tai työpaikkojen kehitystä. Harvaan asuttujen seutujen liikenteen saavutettavuuden kehittämiseksi, osaamispääoman lisäämiseksi ja innovaatioiden edistämiseksi tarvitaan alemman tieverkon pitkäjänteistä kehittämisotetta.

Liikennevälineiden yhteiskäyttöisyys palvelee syrjäseutujen ikääntyviä väestöryhmiä mahdollistaen asumisen väljässä yhdyskuntarakenteessa. Yhteiskäyttöisyyden edistämällä on tärkeä rooli ilmastonmuutoksen hillitsijänä ja puhtaan siirtymän veturina tulevaisuudessa. Todennäköisesti tulevaisuudessa työssäkäyntialueet laajenevat ja tarvitaan joukkoliikennettä edistäviä toimintojen kehittämistä koko maakunnan alueella.

Keski-Pohjanmaan tarvitsee riittävän rahoituksen liikenteen kehittämishankkeille, jotta tulevaisuuden alueiden käytön tavoitteet saavutetaan. Lisäksi yhteistyön tekeminen eri

viranomaisten ja keskipohjalaisten kuntien välillä on olennaista liikenteen tulevaisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Liikenteen maakunnallisten painopisteiden kehittämiseksi tarvitaan osaavaa työvoimaa, suurinvestointien lisäämistä ja markkinaehtoisen lainsäädännön edistämistä. Palvelutason säilyttämisen kannalta olennaista on valtiolähtöisen säätelyn vapauttaminen ja kilpailutusten siirtäminen vapaille markkinoille.

Tulevaisuuden aluekäytöntavoitteiden vaikuttavuuden lisääminen ja yhteiskunnallisiin muutostilanteisiin reagoiminen korostuu. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on odotettavissa edelleen tehokkuuden ja taloudellisuuden säilyminen visioissa. Vuonna 2050 maakunnallinen liikennejärjestelmä tulee perustua kansalaisten ja elinkeinojen tarpeen ja investoinnit turvaavaan liikenteen kehittämiseen ja palvelutarpeista huolehtimiseen, joka tavoitteena on vahvasti integroitu myös valtakunnalliseen liikennejärjestelmään.

6. Yhteenveto

LIITTEET

Keski-Pohjanmaan skenaariot

Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – menestyvä maakunta

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa tunnetaan elinvoimaisena ja kansainvälisenä maakuntana, joka on onnistunut yhdistämään maakunnan vahvuudet ja maaseudun elinkeinojen perinteet uusiin innovaatioihin ja globaaleihin megatrendeihin, kuten ilmastonmuutos, keinomaailma, uudet hajautetut energiamuodot ja 6G-pohjainen digitalisaatio. Samalla on pystytty säilyttämään vahva maakunta- ja paikalliskulttuuri sekä kehitetty sitä edelleen maakunnan asukkaiden hyvinvointia tukevalla tavalla.

Keski-Pohjanmaa profiloituu Pohjois-Suomeen. Pohjois-Suomen (PS) sekä Itä- ja Pohjois-Suomen IP) alueiden välinen yhteistyö tuottaa hyötyjä maakunnalle ja aluekokonaisuuksien profiili on noussut kansallisesti tunnetuiksi käsitteiksi.

Alue

Keski-Pohjanmaa on vuonna 2050 erittäin houkutteleva työ- ja asuinpaikka. Maakunta tarjoaa monipuolisia asumisvaihtoehtoja luonnonläheisistä ympäristöistä moderneihin kaupunkiasuntoihin. Hyvin kehittynyt aluerakenne, erinomainen koulutusjärjestelmä, laadukas elinympäristö ja monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet houkuttelevat uusia asukkaita, erityisesti nuoria aikuisia, perheitä ja etätyöntekijöitä.

Maakunnan hyvinvointialue SOITE 2.0 tarjoamaa laajasti palveluja kansalaisille ja maakuntaa laajemminkin sekä toimii erikoissairaanhoidon osalta tiiviissä yhteistyössä Oulun yliopistosairaalan kanssa.

Vaikka väestönkasvu on tapahtunut maltillisesti, on maakuntaan hakeutunut voimakkaan investointikehityksen seurauksena suuri määrä uutta työvoimaa, jonka seurauksena kuntiin on kohdistunut merkittäviä kasvupaineita esim. maankäytölle, asuntorakentamiselle sekä erilaisten palveluiden järjestämiselle.

Elinkeinot

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan maakunta on edelläkävijä uusiutuvan energian tuotannossa ja hyödyntämisessä, ja tuulivoima, aurinkoenergia sekä biokaasu ovat keskeisiä energianlähteitä ja vety energian siirtomuotona. Myös vedyn hyödyntämisessä teollisuudessa, maa- ja ilmaliikenteen energiamuotona ja paikallistaloudessa maakunta on Euroopan kärkiluokkaa. Maakunnassa on investoitu energian varastointiteknologioihin ja älykkäisiin sähköverkkoihin, jotka mahdollistavat energian tehokkaan käytön ja vähähiilisen tulevaisuuden. Erityisesti kemian teollisuus ja biopohjaiset materiaalit ovat kehittyneet merkittävästi, ja ne ovat tärkeitä vientituotteita, jotka tuovat maakuntaan vaurautta. Maakunta on Euroopan mittakaavassa johtavia alueita kriittisten raaka-aineiden tuotannossa ja energiamurroksen edistämisessä.

Maakunta on edelläkävijä uusiutuvan energian tuotannossa, ja tuulivoima, aurinkoenergia sekä biokaasu ovat keskeisiä energianlähteitä ja vety energian siirto- ja varastointi muotona. Energiavarastot tasapainottavat kysyntäjoustoa. Hukkalämpöä kerätään ja hyödynnetään tehokkaasti. Maakunnassa on investoitu energian varastointiteknologioihin ja älykkäisiin sähköverkkoihin, jotka mahdollistavat energian tehokkaan käytön ja vähähiilisen tulevaisuuden. Erityisesti kemian teollisuus ja biopohjaiset materiaalit ovat kehittyneet merkittävästi, ja ne ovat tärkeitä vientituotteita, jotka tuovat maakuntaan vaurautta. Maakunta on Euroopan mittakaavassa johtavia alueita kriittisten raaka-aineiden tuotannossa ja energiamurroksen edistämisessä. EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA) vaikutuksesta kriittisten mineraalien (mm. koboltti) kierrätysaste on yli 90 prosenttia. Tästä on seurannut materiaalin saatavuuden ja kiertotalousosaamisen parantuminen, minkä seurauksena maakunnan suurteollisuus on vahvistunut globaalisti johtavaksi energiaklusteriksi.

Biotalous hyödyntämisessä maakunta on kärkiosaaja ja biokaasun tuotanto on vahvistanut maatalouden kannattavuutta merkittävästi. Maakunta on profiloitunut biotalouden ja puhtaiden elintarvikkeiden maakunnaksi ilmastonmuutoksen seurauksista kärsivässä maailmassa. Korkea alkutuotannon profiili on lisännyt sekä maatalouden että maaseudun kehittämisrahoitusta ja vastaavasti mahdollistanut investoinnit jatkuvaan kehittämiseen sekä innovaatioihin. Biokaasun hyödyntäminen työkoneissa ja kuljetuksissa takaa maakunnan energiaomavaraisuuden.

Maatilojen omistajavaihdokset toteutetaan vakiintuneesti ja onnistuneesti ja tilakoot ovat kilpailukykyisiä. Maatilat ovat siirtyneet entistä ekologisempiin viljelymenetelmiin, ja alueen ruokatuotanto on paitsi omavarainen, myös merkittävä vientiala puhtaiden ja hiilineutraaleiden elintarvikkeidensa vuoksi. Ruoan tuotannon harppaus (täsmäviljely, vertikaaliviljely, soluviljely proteiinit, soluliha) myös takaavat ruokaturvan tulevaisuudessa. Kiertotalous toimii maataloilla ja siinä hyödynnetään maakunnassa tehtyjä elintarvikealan innovaatioita. Turvetuotantoalueet on siirretty kokonaan pois turvetuotannosta jälkituotantomuotoon, kosteikkoviljelyyn ja osa alueista on myös ennallistettu. Turkinlinkeinojen tilalle on löydetty uusia ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja. Kaivostoiminta on vastuullista, ja se huomioi ympäristön, yhteisön sekä elinkeinot. Kaivostoiminnalle ja kriittisten materiaalien tarpeelle on löydetty korvaavia ratkaisuja.

Saavutettavuus

Maakunnan kansanvälisyydestä on seurannut merkittäviä panostuksia liikenneyhteyksiin ja maakunnan liikenteellinen saavutettavuus on hyvin kehittynyt. Keski-Pohjanmaa on kytkeytynyt eurooppalaiseen TEN-T- ydinverkkoon maa-, meri- ja ilmaliikenteessä, joka varmistaa ihmisten, tavaroiden ja kokonaisturvallisuuden liikenteellisten tarpeiden tyydyttämisen.

Lisääntyvä työmatkaliikenne on luonut uusia, säännöllisiä vuoroja lentoliikenteeseen. Uusia laivavuoroja on perustettu, raideliikenteen palvelutaso on hyvä ja yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat nopeat, millä on merkitystä myös työnteon ja opiskelun monipaikkaisuudelle.

Liikkumismuodot ovat monipuolisia ja joukkoliikenne tehokasta. Lähijunaliikenne on toiminnassa, minkä seurauksena työssäkäyntialue on laaja ja pendelöinti vilkasta. Säännöllinen henkilöliikenne satamaan on vakiintunut kaksoisraiteen myötä, mikä palvelee suurteollisuusalueen saavutettavuutta ja alueen imagoa kansalaisten silmissä. Myös henkilöliikenne satamasta on säännöllistä. Henkilöliikenteen kehitystä satamasta on hidastanut jo hetken aikaa toiminnassa ollut tieyhteys Pohjanmaan maakunnasta Vaasasta Ruotsiin.

Dronet ovat yleistyneet ilmailussa ja ne ovat luoneet uusia mahdollisuuksia henkilöliikenteeseen ja saavutettavuuteen. Tavaraliikenteessä dronet kuljettavat kiireelliset toimitukset perille määränpäähänsä.

Liikenteen sähköistymisen seurauksena mm. lentoliikenteessä on vaihtoehtoisia muotoja, sähkö-, metanoli- ja vetylentäminen, mikä on lisännyt liikennettä ja liikennetarjontaa ja vähentänyt liikenteen päästöjä. Joustavat ja nopeat lyhyet maakuntien väliset ja Merenkurkun ylittävät sähköisten lentokoneiden päivittäiset markkinaehtoiset lennot ovat arkipäivää.

Ajoneuvojen vaihtoehtoisten käyttövoimien lataus- ja tankkauspaikkoja on sijoitettu sekä vilkkaasti liikennöityjen että vähäliikenteisten teiden vaikutusalueille. Biopolttoaineiden tehokas jalostus ja jakelu vähentävät liikennepolttoaineiden kuljetuksia. Runkoväylillä sähköajoneuvot latautuvat johdottomasti ajon aikana.

Infrastruktuuri on kehittynyt ja se ottaa huomioon sekä fyysisen että digitaalisen paremman saavutettavuuden. Järjestelmiä on kehitetty vastaamaan todellisia liikenneolosuhteita. Lainsäädäntö mahdollistaa itseohjautuvien autojen hyödyntämisen, joka erityisesti harvaan asutulla alueella turvaa palvelujen saatavuuden ja kansalaisten liikkuvuuden. Autonomisen liikkumisen myötä liikenteen kustannukset ovat laskeneet, erilaiset mahdollisuudet kasvaneet, päästöt vähentyneet ja liikenneuhkat lähes hävinneet.

Kevyen liikenteen väylien verkoston kattavuus on hyvä, ja sähköpyöräily yleistä. Kevyen liikenteen kehittämiseen panostaminen näkyy kansalaisten aktiivisuuden lisääntymisenä ja hyvinvointina. Seutukohtaiset pyörätiet ovat käytössä ja maakuntakeskusten välisiä teitä suunnitellaan lisää. Pyöräteiden kehittämiseen on otettu käyttäjät mukaan.

Satamaliikenne on automatisoitu ja satama on liitetty osaksi TEN-T-ydinverkkoa, mikä mahdollistaa CEF-rahoituksen saannin. Sataman kehittämällä on saavutettu merkittävää kasvua vientimääriin ja uusia investoijia rantautuu suurteollisuusalueelle.

Tekoälyä hyödynnetään datan keräämisessä eri tietokannoista. Koneiden ja laitteiden toimiminen yhteydessä toisiinsa verkon kautta on kehittyntä sekä tiedon siirto mahdollistaa yhteisten alustojen rakentamisen.

Ihmisten turvallisuutta lisätään kaupunkiloissa älykkäiden järjestelmien avulla. Sääntely näiden osalta on saatu ratkaistua siten, että yksityisyyden suoja säilyy. Tekoäly tukee ihmisen autonomiaa eikä vie sitä. Tekoäly myös mahdollistaa sujuvan kommunikoinnin eri kieliryhmien välillä.

Konenäön avulla kattavassa verkossa pystytään seuraamaan ihmisten sekä ajoneuvojen liikettä.

Digitalisaation kehitys on mahdollistanut uusia kansainvälisen yhteistyön muotoja, esimerkiksi etätöiden ja -opetuksen kautta.

Työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys

Maakunnan väestömäärä on ollut pitkään kasvusuunnassa. Kasvu perustuu sekä työperäiseen muuttoon muista maakunnista että ulkomailta. Huoltosuhde on parantunut, koska lapsiperheitä muuttaa alueelle lisää uusien työpaikkojen myötä. Maakunnan väestö kasvaa, väestörakenne on edullinen ja työvoimaa on riittävästi vastaamaan alueen tarpeisiin.

Kasvun myötä elinkeinoelämä on kuitenkin entistä riippuvaisempi sekä korkeakoulutetusta työvoimasta että ammattiosaajista/ toisen asteen osaajista. Keski-Pohjanmaalla on onnistuttu houkuttelemaan alueelle uusia asukkaita ja pitämään alueella nuoria, työikäisiä ihmisiä. Kansainvälinen työ- ja osaamisperustainen maahanmuutto on lisännyt työvoiman määrän lisäksi monimuotoisuutta.

Maakunnassa on vuosien kuluessa panostettu voimakkaasti oppilaitosten kehittämiseen, laadukkaaseen ja joustavaan koulutusjärjestelmään, osaamisen monialaisuuteen, jatkuvaan oppimiseen, työllistymistä tukeviin joustaviin työmuotoihin sekä alueen vetovoimaisuuden lisäämiseen. Digitalisaatio ja teknologian kehitys on integroitu koulutukseen, ja alueella on vahva osaaminen esimerkiksi bio- ja ympäristöteknologian aloilla. Väestön koulutustaso on korkea, mutta teknologian kehitys on niin nopeaa, että osa väestöstä ei edelleenkään pysy taidoiltaan ja osaamiseltaan mukana ja syntyy osaamisvajetta.

Koulutukseen ja tutkimukseen panostamisen myötä oppilaitokset ovat laajentuneet ja kehittyneet merkittäviksi kiinteää yhteistyötä tekeviksi koulutus- ja tutkimusklusteriksi, joka houkuttaa perus- ja jatko-opiskelijoita sekä tutkijoita ja asiantuntijoita ympäri maailmaa. Tämä on luonut uuden sukupolven yrittäjiä ja innovaatioita, jotka vahvistavat alueen työllisyyttä. Uudet työpaikat syntyvät erityisesti teknologia-alalle, uusiutuvaan energiaan liittyviin hankkeisiin sekä palvelusektorille, joka tukee paikallisten yritysten toimintaa. Toisaalta TKI-innovaatioympäristöjen kasvu luo koko ajan uusia osaamisen rakenteita. Tarve uudelleen koulutukselle kasvaa, jotta pysytään mukana (elinkeinoelämän) kehityksessä.

Ympäristö

Ilmastonmuutoksen hidastamista edistäviä toimia on tehty maakunnassa ja ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin on sopeuduttu ja sopeudutaan. Monimuotoisuuden heikkeneminen ja resurssien ylikulutus on saatu hallintaan. Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa on hiilineutraali maakunta, jossa fossiilisista polttoaineista on luovuttu ja teollisuuden ympäristöystävällisyys onkin maakunnan valtti. Alueen TKI-toimijat kehittävät yhteistyössä yritysten kanssa hiilineutraaleja ratkaisuja, mitkä osaltaan vähentävät päästökuormaa.

Alkutuotanto on ilmastokestävää ja kiertotaloutta hyödyntävää ja tukevaa. Alkutuotannossa on varauduttu ääriolosuhteisiin, ja ilmastonmuutoksen aiheuttamia muutoksia osataan hyödyntää. Metsien ja soiden hiilinielut ja varastot voivat hyvin, ja metsänhoitoa toteutetaan kestävästi. Alkutuotannon kehitys/muutos vapauttaa maata takaisin luonnolle, minkä seurauksena luonnon monimuotoisuus elpyy.

Ympäristö- ja luontoarvot ovat rakentuneet luontevaksi osaksi uusia innovaatioita, eikä niiden huomioon ottaminen enää aiheuta ristiriitoja teknologian käyttöönoton, taloudellisten reunaehtojen, yhteiskuntarakenteen kehittymisen tai sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Hyvinvoiva ja monimuotoinen ympäristö lisää kestävää luontomatkailua alueella.

Ilmastonmuutoksen myötä veden kiertokulku on muuttunut. Ilmastonmuutoksen hillitseminen on kuitenkin auttanut ja antanut aikaa sopeutua sen aiheuttamiin muutoksiin hydrologisille järjestelmille. Pohjavesivarat on turvattu. Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin pohjavesivarantoihin osataan varautua.

Osallisuus ja hyvinvointi

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaan kulttuurielämä kukoistaa. Alueen rikas musiikkiperinne, erityisesti kansanmusiikki, on edelleen vahvasti läsnä, mutta sitä on onnistuneesti yhdistetty uusiin ilmaisumuotoihin, jotka houkuttelevat nuoria ja kansainvälisiä vierailijoita. Maakunnassa järjestetään vuosittain lukuisia festivaaleja ja tapahtumia, jotka vetävät puoleensa vieraita sekä kotimaasta että ulkomailta.

Yhteisöllisyys on Keski-Pohjanmaan peruspilari. Paikalliset asukkaat ovat aktiivisesti mukana päätöksenteossa ja yhteisön kehittämisessä. Digitaaliset alustat ovat tehneet osallistumisesta helpompaa, ja ne mahdollistavat jatkuvan dialogin kansalaisten ja viranomaisten välillä. Sosiaalinen tasa-arvo ja osallisuus ovat korkealla tasolla, ja kaikki väestöryhmät tuntevat olevansa osa yhteisöä. Nuoret ammattilaiset ja perheet valitsevat Keski-Pohjanmaan turvalliseksi ja inspiroivaksi paikaksi elää ja kasvattaa lapsia.

Toisaalta keskustelukulttuurin koveneminen ja ajoittainen rauhattomuus ovat lisänneet turvattomuuden tunnetta etenkin ikääntyvissä. Maakunnan identiteetin muuttuessa kansainvälisemmäksi, myös arvoiltaan toisenlaiseksi, perinteinen yhteisöllisyys on rapautunut.

Nuorten arvomaailman muutokset kohtaavat vanhat rakenteet myönteisellä tavalla.

Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – sopeutuva maakunta

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaa tunnetaan elinvoimaisena, kehittyvänä ja kansainvälisyyteen panostavana tähtäävänä maakuntana. Kehittämisessä pyritään yhdistämään teolliset ja maaseudun elinkeinojen perinteet innovaatioihin megatrendien painottamalla tavalla, mutta toistaiseksi kehitys on painottunut vasta teollisiin elinkeinoihin maaseudun kehittämisen jäädessä vähäisemmän panostuksen kohteena. Kehittämistyötä edistää maakunnan pienuus siten, että yhteistyö toimijoiden kesken on sujuvaa koska maakunnan toimijat tuntevat toisensa ja toistensa toimialueet. Joiltain osin kehittämistyötä leimaa turhautuneisuus hankkeiden tuottavuuden jäädessä tavoitteista.

Keski-Pohjanmaa profiloituu Pohjois-Suomen (PS) sekä Itä- ja Pohjois-Suomen IP) alueiden aktiiviseksi vuoropuhelun ja kehittämistyön edistäjäksi ja alueiden välistä yhteistyötä on vahvistettu tiivistyneen pohjoisen ulottuvuuden ja arktisen profiilin nostamiseksi kansainvälisesti tunnetuiksi käsitteiksi.

Alue

Keski-Pohjanmaa on vuonna 2050 houkutteleva työ- ja asuinpaikka. Maakuntaan on luotu monipuolisia asumisvaihtoehtoja luonnonläheisistä ympäristöistä moderneihin kaupunkiasuntoihin, koska nähdään, että hyvin kehittyneellä aluerakenteella, erinomaisella koulutusjärjestelmällä, laadukkaalla elinympäristöllä ja monipuolisilla vapaa-ajanviettomahdollisuuksilla kyetään houkuttelemaan alueelle uusia asukkaita, erityisesti perheitä ja etätyöntekijöitä.

Maakunnan oma hyvinvointialue Soite 2.0 on kyennyt selviytymään vaikeuksistaan ja kykenee tarjoamaan kansalaisille palveluja oikein mitoitettuna, Yhteistyö erikoissairaanhoidon palvelun tuottamisessa Oulun yliopistosairaalan kanssa on toimivaa, vaikkakin jatkuva huolenaihe.

Maakunnan kehittämistoimista seuraava väestönkasvu aiheuttaa myös taloushaasteissa painiville kunnille merkittäviä haasteita esim. maankäytössä, asuntorakentamisessa sekä erilaisten palveluiden järjestämisessä, joissa tarvitaan valtiovallan tukitoimia.

Elinkeinot

Energiamurrosta on edennyt suunniteltua pienemmin askelin, mutta tuottaa uusilla tekniikoilla tuotettua, kierrätettyä energiaa. Kysyntäjoustoa on kyetty tasapainottamaan uusilla teknologioilla kehitetyillä energiavarastoilla. Uusia energiamuotojen ja varastoinnin innovaatioita edistetään, joskin rajoitetusti pitkälti resurssien vähäisyyden vuoksi.

Vetytalous ja erityisesti vedyn jalostusarvon lisääminen on vahvistanut merkittävästi maakuntaa ja on merkittävä jalostuksen ja viennin tukijalka.

Biotalous nousun nähdään jatkuvan. Sen tuotanto on vahvistanut maatalouden kannattavuutta ja luonut myönteisyyttä alkutuotantoon. Maakunta on profiloitunut biotalouden ja puhtaiden elintarvikkeiden maakunnaksi ilmastomuutoksen seurauksista kärsivässä maailmassa. Korkea alkutuotannon profiili lisää sekä maatalouden että maaseudun kehittämisrahoitusta minkä toivotaan mahdollistavan investoinnit jatkuvaan kehittämiseen sekä innovaatioihin. Biokaasun hyödyntämistä työkaluissa ja kuljetuksissa varmistaa maakunnan energiaomavaraisuuden.

Maatilojen omistajavaihdokset eivät ole toteutuneet, mikä on johtanut siihen, etteivät tilakoot ole kilpailukykyisiä. Maatilojen hidas kehitys on osaltaan heikentänyt siirtymistä ekologisempiin viljelymenetelmiin ja on alueen kestävän ruoantuotannon kasvun sekä kehittymisen este. Myös maatilojen kiertotaloutta on kehitettävä.

Käytöstä poistetut turvetuotantoalueet toimivat paikallisten energiaratkaisujen alustoina, joskin rajoitetusti ja niihin panostetaan.

Kaivostoiminta on laajentunut ja toimii vastuullisesti, ja se huomioi ympäristön, yhteisön sekä elinkeinot. Kaivostoiminnalle ja kriittisten materiaalien tarpeelle on löydetty uusia korvaavia ratkaisuja, jotka ovat kestäviä ja vahvistavat alueen elinkeinorakennetta.

Saavutettavuus

Maakunnan liikenteellisen saavutettavuuden parantaminen on edennyt enemmän paikkakohtaisesti ja liikenteellisen kehittämiskokonaisuus on jäänyt ilman merkittäviä panostuksia. Keski-Pohjanmaan liittäminen vahvemmin eurooppalaiseen TEN-T-ydinverkkoon maantie-, meri- ja ilmaliiikenteessä on osin edennyt erityisesti meriliikenteen ja sataman osalta. Tiestön runkoverkot kykenevät palvelemaan kansalaisten, elinkeinoelämän ja kokonaisturvallisuuden tarpeita. Kaksoiskäyttöisyys on vahvistanut maakunnan saavutettavuus hankkeiden rahoituksen parannuttua.

Työmatkaliikenne on maltillisesti lisääntynyt. Lentoliikenteen vuorot ovat toimivia, mutta vähäisiä eikä kysyntä riitä lisäämään vuoroja markkinaehtoisiksi. Uusia laivavuoroja on syntynyt kysyntäpohjaisesti tavaraliikenteeseen. Henkilöliikenteen aloittaminen satamasta on suunnitelmalla, mutta yleinen kehitys ei sen aloittamista puolla. Raideliikenteen palvelutaso on hyvä ja yhteydet pääkaupunkiseudulle nopeat, millä on merkitystä erityisesti työnteon ja opiskelun monipaikkaisuudelle.

Joukkoliikenteen vuorotarjonta on edelleen vähäistä. Lähijunaliikenne on toiminnassa, joskin vuorovälejä on jouduttu pidentämään kysynnän hiipumisen seurauksena. Myöskään asukasmäärät eivät ole kehittyneet odotetusti radan vaikutusalueella. Sähkölinja-autot liikennöivät radanvarsikunnista maakuntakeskukseen. Sataman kulkuyhteyksien välityskykyä on kyetty

parantamaan erityisesti vahvistuneen KIP:n teollisuuden tarpeiden seurauksena. Henkilöliikenteessä liikennöivät sähkölinja-autot Kokkolan aseman ja suurteollisuusalueen välillä.

Dronet ovat yleistyneet ilmailussa ja ne ovat luoneet uusia mahdollisuuksia tavara- ja henkilöliikenteeseen ja saavutettavuuteen. Tavaraliikenteessä dronet kuljettavat kiireelliset toimitukset perille määränpäähensä.

Liikenteen sähköistymisen seurauksena mm. lentoliikenteessä on vaihtoehtoisia muotoja, sähkö-, metanoli- ja vetylentäminen. Uusien käyttövoimien lentokoneet ovat kantavuudeltaan parantuneet ja tarjoavat mahdollisuuksia uusien reittien käyttöönotolle. Kokkola-Pietarsaaren lentoaseman matkustajamäärät ovat kasvaneet, lähinnä toteutuneiden suurinvestointien seurauksena. Joustavat ja nopeat lyhyet maakuntien väliset ja Merenkurkun ylittävät lennot tarjoavat uusia mahdollisuuksia tavara- ja henkilöliikenteessä.

Ajoneuvojen vaihtoehtoisten käyttövoimien lataus- ja tankkauspaikkoja on lisätty merkittävästi polttomoottoriperusteisten ajoneuvojen tultua syrjäytettyä uusiutuvien energiamuotojen kehittymisen seurauksena.

Infrastruktuuri on kehittynyt ja se ottaa huomioon sekä fyysisen että digitaalisen paremman saavutettavuuden. Järjestelmiä on kehitetty vastaamaan todellisia liikenneolosuhteita. Lainsäädäntö mahdollistaa itseohjautuvien ajoneuvojen käytön, joskin Keski-Pohjanmaalla kehitys laajenee harkiten. Autonomisen liikkumisen myötä liikenteen kustannusten odotetaan laskevan, erilaisten mahdollisuuksien kasvavan, päästöjen vähenevän ja liikennemuutosten lähes häviävän.

Kevyen liikenteen väylien verkoston kattavuus on hyvä, ja sähköpyöräily on yleistä. Kevyen liikenteen kehittämiseen panostetaan, minkä odotetaan näkyvän kansalaisten aktiivisuuden lisääntymisenä ja hyvinvointina. Seutukohtaisia pyöriteitä rakennetaan, ja maakuntakeskusten väliset pyörätiet ovat käytössä. Pyöriteiden kehittämiseen on otettu käyttäjät mukaan.

Sataman kehittämisessä on saavutettu kasvua vientimääriin, lähinnä uusien asiakasryhmien myötä. TEN-T-ydinverkkotila tuottaa hyötyä ja CEF-rahoitusta kyetään hyödyntämään.

Tekoälyä hyödynnetään datan keräämisessä eri tietokannoista. Koneiden ja laitteiden toimiminen yhteydessä toisiinsa verkon kautta on kehittyntä sekä tiedon siirto mahdollistaa yhteisten alustojen rakentamisen.

Ihmisten turvallisuutta lisätään kaupunkiloissa älykkäiden järjestelmien avulla. Sääntely näiden osalta on saatu ratkaistua siten, että yksityisyyden suoja säilyy. Tekoäly tukee ihmisen autonomiaa eikä vie sitä. Tekoäly myös mahdollistaa sujuvan kommunikoinnin eri kieliryhmien välillä.

Konenäön avulla kattavassa verkossa pystytään seuraamaan ihmisten sekä ajoneuvojen liikettä.

Digitalisaation kehitys on mahdollistanut uusia kansainvälisen yhteistyön muotoja, esimerkiksi etätöiden ja -opetuksen kautta.

Työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys

Panostamalla uusiin työpaikkoihin on pyritty sekä edistämään väestön jäämistä alueelle että lisäämään alueelle muuttajia. Väestöä on kyetty myös lisäämään maakunnassa sekä muista maakunnista että ulkomailta erilaisten kampanjoiden avulla. Jo tapahtuneiden joidenkin teollisten

investointien ja niistä syntyneen kasvun myötä elinkeinoelämä on kuitenkin entistä riippuvaisempi sekä korkeakoulutetusta työvoimasta että ammattiosaajista/ toisen asteen osaajista.

Maakunnan väestön koulutustaso on parantunut uusien vihreän siirtymän työpaikkojen seurauksena, joskin rakenteellista ongelmaa ei ole vähäisten resurssien seurauksena kyetty ratkaisemaan. Koulutustason nostamiseksi ja osaavan työvoiman saamiseksi on maakunnassa panostettu oppilaitosten kehittämiseen, laadukkaaseen ja joustavaan koulutusjärjestelmään, osaamisen monialaisuuteen, jatkuvaan oppimiseen, työllistymistä tukeviin joustaviin työmuotoihin sekä alueen vetovoimaisuuden lisäämiseen. Maakunnan opiskelijamäärä on kehittynyt ja vastaa osin osaajien tarvetta. Uusien työntekijöiden rekrytointihaasteet haastavat yrityksiä eikä työvoimapulaa ole kyetty täysin ratkaisemaan. kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittäytyminen maakuntaan on parantanut, joskin aivovuoto muualla on yleistä.

Ympäristö

Ilmastonmuutoksen hidastamista edistävissä toimissa on edistytty, mutta rajoitetusti. Monimuotoisuus haastaa eikä resurssien ylikulutusta ole saatu hallintaan. Kiertotalouden rooli resurssien ylikulutuksen hillitsemiseksi nousee yhä tärkeämmäksi ja sitä on kehitetty. Keski-Pohjanmaa on vuonna 2050 hiilineutraali pitkälti tuulivoiman kehittymisen seurauksena. Alueen TKI-toimijat kehittävät yhteistyössä yritysten kanssa hiilineutraaleja ratkaisuja, jotka osaltaan vähentävät päästökuormaa.

Alkutuotannossa on kyetty edistämään ilmastokestäviä ja kiertotaloutta hyödyntäviä ja tukevia ratkaisuja. Lisääntyvät sään ääriolosuhteet haastavat alkutuotantoa, ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset näkyviä. Alkutuotannossa pyritään hyödyntämään ilmastonmuutoksen aiheuttamia positiivisia muutoksia uusien, puhtaiden teknologioiden avulla. Kestävän metsätalouden innovaatioita kehitetään ja pyritään jalkauttamaan. Soiden ennallistamiseksi tehdään töitä.

Ympäristö- ja luontoarvot on nähty uusien teknologioiden käyttöönoton hidasteena, mutta hyvinvoivan ja monimuotoisen ympäristön arvo nähdään uudella tavalla. Kestävää luontomatkailua rakennetaan alueella, joka luo uutta liiketoimintaa ja tuo tuloja alueelle.

Ilmastonmuutoksen myötä veden kiertokulku on muuttunut ja muutoksien myötä veden kiertokulun turvaamisen tärkeys tunnistetaan. Pohjavesivarojen turvaamiseksi tehdään töitä ja ilmastonmuutoksen hillitseminen nähdään tärkeänä myös hydrologisten järjestelmien kannalta.

Osallisuus ja hyvinvointi

Keski-Pohjanmaalla on vuonna 2050 edelleen vahva kulttuuriperintö, joka on läsnä asukkaiden arkipäivässä. Perinteinen kulttuuri on näkyvissä ja uudet ilmaisumuodot luovat uudenlaisia mahdollisuuksia kulttuurin toimijoille.

Maakunnan identiteetin muuttuessa kansainvälisemmäksi ja myös arvoiltaan toisenlaiseksi, perinteinen yhteisöllisyys on kuitenkin heikentynyt. Paikalliset asukkaat ovat edelleen mukana yhteisöjen kehittämisessä. Digitaalisuus on mukana asukkaiden elämässä ja niitä hyödynnetään. Osallisuus on teemana korkealla, mutta silti osa väestöryhmistä on eriytynyt muista ja osa tuntee olevansa erillinen osa yhteisöä. Keski-Pohjanmaan mielletään kuitenkin turvallisesti paikaksi elää. Keskustelukulttuurin koveneminen ja ajoittainen rauhattomuus lisäävät kansalaisten turvattomuuden

tunnetta etenkin ikääntyvässä väestössä. Nuorten arvomaailman muutokset kohtaavat myönteisellä tavalla vanhat rakenteet.

Keski-Pohjanmaa skenaario 2050 – hukattu maakunta

Vuonna 2050 Keski-Pohjanmaalle 2020- ja 2030-luvulle suunnitellut suuret investointisuunnitelmat ovat hiipuneet ja näkyvissä on korkeintaan yksittäisiä laitostasoisia teknologioiden päivityksiä. Maakunnan kehitys on pysähtynyt, ja osittain myös taantunut. Talouden, ympäristön ja yhteiskunnan ongelmat ovat kasaantuneet, ja maakunta kamppailee sopeutuakseen nopeasti muuttuvaan maailmaan. Maakunnan kehitystä ovat leimanneet voimakas taloudellinen taantuma, väestön merkittävä väheneminen ja riittämätön sopeutuminen uusiin teknologioihin ja globaaleihin muutoksiin.

Hallinnon uudistamissuunnitelmissa Keski-Pohjanmaan maakunta on pienen kokonsa ja heikon elinvoimansa vuoksi kohtaamassa taantuvana maakuntana toiseen maakuntaan yhdistämisen. Maakunnassa on kaksi seutukuntaa, Kokkola ja Kaustinen, joihin maakunnan muut kunnat ovat liittyneet. Seutukunnat kamppailevat elinvoimansa puolesta, joka ruokkii eripuraa. Seutukuntakamppailu ja kuntien yhdistyminen on lisännyt asukkaiden kokemaa syrjäytymisen tunnetta ja etäännyttänyt heitä paikallisesta päätöksenteosta. Halukkuutta yhteisten asioiden hoitoon on vain harvalla.

Maakunta on menettänyt oman hyvinvointialueensa ja sote-palvelutuotannossa on merkittäviä haasteita useiden taloudellisten kriisien ja merkittävästi laajentuneiden harvojen hyvinvointialueiden seurauksena. Seutukunnissa tuotetaan vain harvoja peruspalveluita, sillä suurin osa peruspalveluista on keskitetty kaupunkikeskuksiin.

Keski-Pohjanmaan väestö on laskenut merkittävästi vuoteen 2050 mennessä. Nuoret aikuiset ja perheet ovat muuttaneet suurimpiin kaupunkeihin paremman työn ja elämänlaadun perässä. Väestökato on johtanut koulutus- ja terveyspalveluiden karsimiseen, kun alue ei ole pystynyt ylläpitämään palveluverkostoa pienenevälle asukasluvulle.

Alue

Asutus on keskittynyt Kokkolaan ja maaseutu on poismuuton myötä lähes tyhjentynyt ikääntyneiden jäädessä asuttamaan aluetta. Kokkolastakin on muutettu pois, minkä vuoksi asuntokanta ei ole uudistunut. Yhdyskuntarakenne on hajautunut ja välimatkat ovat pitkiä, minkä vuoksi yksityisautoilu on lisääntynyt ja joukkoliikenteen käyttö on vähäisempää. Hajautuminen ei hyödynnä tehokkaasti kaupunkitilaa ja resursseja.

Saatavien EU-tukien määrä on kutistunut murto-osaan ja kehitysloukkuun ei kyetä vastaamaan. Tilannetta maakunnan kannalta heikentää myös se, että Suomen saamaa vähäistä aluekehittämisrahoitusta jaetaan suuralueittain, mikä hajauttaa rahoituksen kohdistumista edelleen. Se myös antaa etulyöntiaseman suuralueen kehittyneimmille (suurille) kaupungeille.

Pohjois-Suomen (PS) sekä Itä- ja Pohjois-Suomen (IP) suuralueen yhteistyö on polarisoitunutta ja maakunnat ajavat omia etujaan. Alueiden väliset ristiriidat ja keskinäinen kilpailu heijastuu poliittiseen päätöksentekoon, eikä yhteisiä intressejä haluta edistää. Aluekokonaisuudet ovat käsitteenä menettäneet merkityksensä mm. kansallisessa aluepolitiikassa.

Elinkeinot ja TKI

Keski-Pohjanmaan talous on vuoteen 2050 mennessä kärsinyt merkittävästä takaiskuista. Investoinnit eivät ole toteutuneet suunnitellusti eikä energiamurrosta ole kyetty hyödyntämään, kun esim. uusien energiamuotojen kehitystyö on laantunut TKI-resurssien köyhtymisen seurauksena. Esim. vedyn tuotantoon ja käyttöön suunnitellut kehittämistoimet hiipuvat. Perinteiset teollisuudenalat, kuten kemianteollisuus, eivät ole pystyneet uudistumaan riittävän nopeasti vastaamaan kansainvälisen kilpailun ja kestävä kehityksen vaatimuksiin. Yritykset ovat joutuneet sulkemaan oviaan tai siirtämään toimintojaan ulkomaille, mikä on johtanut työpaikkojen katoamiseen, osaajien lähtemiseen ja korkeaan työttömyysasteeseen. Myös biotalouden kehittämien on kokenut haasteita.

Maakunnan aikaisempi monialainen elinkeinorakenne on yksipuolistunut ja siten 2050 helposti haavoittuva. Vienti on säilyttänyt asemansa maakunnan pääasiallisena elinvoimatekijänä, mutta vientiteollisuudessa ei työvoimapulan vuoksi kyetä tarvittavaan uudistumiseen.

Maakunnan aikaisempi hyvin edennyt kansainvälistyminen on pysähtynyt eivätkä kansainväliset yritykset ole kiinnostuneita alueesta. Kansainväliset markkinat ovat muuttuneet entistä kilpailullisemmiksi ja alueen yritysten on vaikeampi löytää paikkansa kv-markkinoilla.

Maatiloilla kamppaillaan sukupolvenvaihdosten kanssa eikä työlle tahdo löytyä jatkajia. Maatalous ole kyennyt uudistumaan, minkä seurauksena alueellinen ruoantuotannon palvelee lähinnä maakunnan tarpeita. Pellot kasvavat umpeen ja turvesoiden uusiokäyttöä ei ole, vaan niissä kasvaa taloudellisesti heikkolaatuista metsää, joka ei myöskään sido hiiltä.

Kaivostoiminta elää epävarmuudessa toistuvien ympäristöhaittojen ilmaantumisen ja litiumin heikon kysynnän seurauksena. Toiminnasta poistettuja kaivosalueita ei ole kyetty sulkemaan asianmukaisesti, eikä alueiden jälkikäytöstä ja jälkihoidosta ole huolehdittu.

EU:n laajentuminen on vienyt maatalouden ja maaseudun rahoituksen painopistettä entistä enemmän muualle Eurooppaan. Keski-Pohjanmaan alueellinen profiloituminen mm. biotalouden ja maatalouden saralla on hiipunut, ja vähäiset panokset keskittyvät lähinnä jäljellä olevien suurempien tuotantoyksikköjen ylläpitoon.

Saavutettavuus

Liikenne- ja tietoliikenneyhteydet ovat julkisen rahoituksen merkittävän rahoituksen vähentymisen seurauksena rapautuneet, mikä on edelleen heikentänyt maakunnan elinvoimaisuutta ja houkuttelevuutta. Yhteydet entisen maakunnan sisällä ja sieltä pois ovat rajoitetut eikä vaihtoehtoisia liikennemuotoja ole. Liikenteellinen saavutettavuus alueelle on heikentynyt. Säännöllinen lentoliikenne on loppunut markkinaehtoisien kysynnän hiipumisen seurauksena, minkä vuoksi lentoliikenteen kehittäminen on unohdettu eikä raideliikenteellä kyetä paikkaamaan saavutettavuuden haasteita.

Sataman kehittyminen keskittyy vastaamaan lähinnä viennin tarpeisiin, eikä asiakkaiden määrää ole vahvistuneessa kilpailutilanteessa kyetty lisäämään. TEN-t – ydinverkkostatuksen hyödyt heijastuvat lähinnä yksittäisten hankkeiden rahoituksena. Seurauksena on vientiliikenteen keskittyminen vahvemmin kehittyviin satamiin.

Kevyen liikenteen kehittäminen on jämähtänyt paikoilleen. Liikenneturvallisuutta ei ole huomioitu vähäisten resurssien takia. Pyörätiet "rehevöityvät" ja onnettomuustaaajuus kasvaa.

Liikenteessä menetetään yhä enemmän ihmishenkiä määrärahanostusten vähyyden vuoksi.

Valtatie 8:aa on kehitetty, mutta hyödyt ovat kohdistuneet muualle, koska liittymiä on karsittu ja väylää käytetään vain vanhan maakunnan läpi kulkevana ohikulkutienä.

Joukkoliikenne entisten kuntien ja Kokkolan välillä on lähes loppunut.

Työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys

Keski-Pohjanmaa kärsii vakavasta työvoimapulasta, ja monet yritykset ovat joutuneet lopettamaan toimintansa tai siirtymään muualle. Osaajat ovat lähteneet ja jäljelle jääneiden työikäisten joukossa työttömyysaste on korkea. Ikääntyvä väestö rasittaa sote-palvelujärjestelmää.

Koulutuspalveluiden monipuolistamisessa ja kehittämisessä tarpeita vastaaviksi ei ole päästy eteenpäin, joten alueen koulutusjärjestelmä ei ole kyennyt tarjoamaan riittäviä valmiuksia nykyaikaisiin ammatteihin, ja nuoret ovat joutuneet etsimään työtä muualta Suomesta tai ulkomailta. Tämä on lisännyt aivovuotoa / osaavan työvoiman pakoa ja kiihdyttänyt väestön vähenemistä, mikä on entisestään heikentänyt paikallistaloutta.

Korkeakoulujen keskittämisen ja opiskelijapaon seurauksena yliopistokeskuksen opetus on siirretty pääkampuksen yhteyteen ja ammattikorkeakoulunkin jatkuminen on epävarmaa. Ammatillinen koulutus kärsii merkittävistä rahoitusvajeista ja tutkintolinjojen määrää on jouduttu karsimaan. Koulutustaso maakunnassa on laskenut ja koulutusjärjestelmä ei kykene tarjoamaan tarvittavaa tukea jatkuvaan oppimiseen tai uudelleen kouluttautumiseen. Alueen kilpailukyky heikkenee entisestään.

Kulttuurielämä ja yhteisöllisyys ovat hiipuneet. Alueen sosiaalinen pääoma on heikentynyt. Koulutuksen ja sivistyksen arvostus on laskenut, mikä näkyy negatiivisesti myös taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Maakunta on riippuvainen ulkomaisista osaajista ja kausityöläisistä, joita ei kuitenkaan kyetä sitouttamaan ja jäämään maakuntaan.

Ympäristö

Kestävä kehitys on jäänyt taka-alalle, ja Keski-Pohjanmaa kärsii ympäristöongelmista. Maakunta on jäänyt jälkeen kansallisista ja kansainvälisistä hiilineutraaliustavoitteista. Fossiilisten polttoaineiden käyttö on jatkunut, ja vanhentunut infrastruktuuri on lisännyt hiilidioksidipäästöjä. Taloudellisen ympäristön kiristyessä yritykset eivät kiinnostu tarpeeksi ympäristöasioista, vaan kehittävät toimintaansa lyhytnäköisesti ja helpoimman tavan mukaisesti.

Teollisuuden ympäristöongelmat lisääntyvät, eikä maakunnasta löydy kunnon osaamista hiilineutraaleihin toimintamalleihin. Ympäristö- ja luontoarvot ovat saaneet suuren painoarvon yhteiskuntarakenteen kehittämisessä.

Ilmastonmuutos etenee, ja sen tuomiin muutoksiin on vaikeuksia sopeutua. Maa- ja metsätalous ovat kohdanneet vaikeuksia äärimmäisten sääilmiöiden lisääntymisen, maaperän köyhtymisen ja biologisen monimuotoisuuden vähenemisen vuoksi. Alkutuotanto ei ole enää kannattavaa

ilmastonmuutoksen tuomien haasteiden vuoksi eikä alueen maatalous enää tuota riittävästi ruokaa paikalliseen kulutukseen, jolloin elintarvikkeiden tuonti on lisääntynyt. Tämä on heikentänyt maaseudun elinvoimaisuutta ja kasvattanut ympäristökuormitusta.

Metsäluonnon monimuotoisuuden vähenemistä ei ole kyetty täysin pysäyttämään ja myös suoalueiden ennallistamisessa on ollut haasteita.

Ilmasto muuttuu nopeasti ja hallitsemattomasti ja vaarantaa pohjavesivarat. Ilmastonmuutos aiheuttaa nopeaa lämpötilan nousua ja sadannan vaihtelua, jolla voi olla vakavia vaikutuksia pohjavesivarantoihin ja vedensaantiin.

Osallisuus ja hyvinvointi

Keski-Pohjanmaan kulttuurielämä on taantunut, ja perinteiset kulttuuritapahtumat ovat harventuneet resurssien ja kiinnostuksen puutteen vuoksi. Nuoret ovat muuttaneet pois, ja väestön ikääntyessä maakunnan kulttuuri on muuttunut yhä hiljaisemmaksi ja yksipuolisemmaksi. Yhteisöllisyys on kärsinyt, ja paikallinen osallisuus on heikentynyt, kun asukkaat kokevat, ettei heidän äänensä vaikuta.

Monet alueen asukkaista ovat passivoituneet, ja sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut. Myös investointien aiheuttama sosiaalinen hyväksymättömyys heijastaa kansalaisten turhautumista valtiojohtoiseen ja paikalliseen päätöksentekoon. Hyvinvointipalvelut ovat vähentyneet, ja terveys- ja sosiaalipalveluiden saatavuus on heikentynyt erityisesti syrjäisillä alueilla. Tämä on johtanut hyvinvoinnin laskuun ja lisännyt sosiaalista eristytymistä.

Alueen konservatiivinen arvopohja heikentää uudistumista ja uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä. Maakunnan negatiiviset työntekijät, kuten mahdollisuuksien puute ja sulkeutunut ilmapiiri, ajavat sellaisetkin nuoret, jotka muuten jäisivät tai palaisivat, pysyvästi muualle.